

L'ARQUEBISBE DE SARAGOSSA CANCELLER DE PERE III

Fullejant e's volums d'En Finke¹ per a vàries cites que diverses vegades havem necessitat, ens havia cridat l'atenció que tots els cancellers dels reis d'Aragó eren eclesiàstics, però com que sabíem que l'any 1338 havia estat nomenat per aquest ofici un seglar, volguérem esbrinar les causes del canvi.

El nomenament dona per excusa² la vellesa de l'arquebisbe de Saragossa que fins aleshores exercia el càrrec, però com que aquesta raó no s'adiu gaire amb les facultats que el mateix rei Pere li atorga en el nomenament, teníem certa curiositat per indagar la veritat.

Una recerca en els manuscrits de l'Acadèmia de la Història de Madrid ens donà la sorpresa de trobar en el fons anomenat col·lecció Salazar³, vertaders registres dels reis d'Aragó que havia usat En Zurita, com ho prova el que molts documents vénen quasi integralment copiats en les seves obres⁴ i el que en algun manuscrit hi hem trobat escriptura del mateix historiador.

Naturalment que havent intervingut el Papa en aquest afer havíem també de fer recerques a l'Arxiu Vaticà, encara que ja molta feina ens la donava feta la publicació d'En Vidal⁵. No cal dir que els registres de l'Arxiu de la Corona d'Aragó devien completar els de Madrid. I encara que d'En Zurita i de la Crònica⁶ del mateix monarca es dedueix quelcom del que

¹ FINKE, H., *Acta Aragonensia*. Berlín i Leipzig, 1908-1922, 3 vols.

² ACA (= Arxiu de la Corona d'Aragó de Barcelona), Reg. 949, fol. 53, publicat per Valls i Taberner en el treball que es cita més endavant.

³ Abans 12. I. 1/A. i ara senzillament: A/3, A/4, etc.

⁴ GERÓNIMO ZURITA, *Los cinco libros postreros de la primera parte de los Anales de la Corona de Aragón*. Zaragoza, Herederos de Pedro Lanaja y Lamarca, 1668, tom. 2.

⁵ J. M. VIDAL, *Lettres closes et patentes intéressantes les pays autres que la France*. París, 1913 (en publicació encara).

⁶ *Crònica del rey d'Aragó en Pere IV lo Cerimoniós, escrita per lo mateix monarca amb pròleg de J. COROLEU*. Barcelona 1885.

diem, el present treball, a més de donar alguns elements inèdits, completarà els ja coneguts.

A més del procés que portà com a conseqüència la privació de la cancelleria del rei Pere III feta per Benet XII a l'arquebisbe de Saragossa, haurem de parlar de les causes d'aquesta privació, que foren l'enveja de l'infant Pere de Ribagorça i la mala voluntat de la reina envers el canceller, per no voler aquest condescendir amb les donacions fetes per Anfós IV a la reina Alionor i als seus fills.

Direm també quelcom de la cancelleria reial d'aquests temps.

DONACIONS D'ANFÓS IV

El concepte patrimonial que dels reialmes tenien els reis a l'Edat Mitjana portava com a conseqüència que els testaments dels monarques dividissin entre els fills els estats o comarques que havia costat molt de reunir.

Aquesta acció disgregadora, per contraproductent, devia portar necessàriament una reacció.

A la Corona d'Aragó aquesta reacció trobà un clima propici per desenvolupar-se precisament en aquest temps, perquè estava en plena vigoria la política d'expansió mediterrània, i culminà l'any 1319 en el privilegi que va jurar Jaume II de no desmembrar cap reialme de la seva corona.

L'hereu, l'infant Jaume, renuncià la primogenitura i fou jurat com a tal a Saragossa l'any 1320 l'altre fill Anfós. Casat l'any abans amb Teresa d'Entença, el fruit del matrimoni fou l'infant Pere que regnà amb el nom de Pere III. Morta Teresa el 28 d'octubre de 1327⁷ Anfós esposà, l'any 1329, Alionor de Castella, filla de Ferran IV i germana d'Anfós XI.

L'any anterior, a Daroca, el 19 d'agost, havia el rei jurat no desmembrar els seus estats ni alienar durant deu anys cap part dels seus reialmes⁸.

Casat, però, amb Alionor i tenint fills de la segona esposa canvià de pensament i vingueren interpretacions del jurament,

⁷ ZURITA, 2, fol. 81 i ss.

⁸ ZURITA, 2, fol. 90v. diu, el dia 20. Seguim el Ms. 988 de la Bib. de Catalunya, fol. 19. Una prova de com s'havia aclimatat l'opinió de no alienar cap membre de la corona la tenim en aquest Ms. on ja s'insereix el document com a formulari per a l'esdevenidor.

i peticions al papa Joan XXII per a què dispensés al rei del sacrament contret. El papa no volgué obrar a la lleugera i cregué més planer i més convenient confiar la causa al Patriarca d'Alexandria (Joan, germà del rei) i als bisbes de València i de Lleida⁹, el 6 de febrer de 1330¹⁰. Informacions més completes les devia portar l'ambaixador reial Llop Pérez, ardiaca de Burgos, qui creiem es pot identificar amb el futur degà de València, ja que el 18 d'agost del mateix any fou nomenat ardiaca de València, i es trobava a la Cort d'Avinyó enviat per la reina¹¹.

Malgrat l'arranjament, les donacions trobaren una forta oposició en els valencians, i les espurnes arribaren al mateix consell reial, una part del qual, que la reina volia deixar de banda, es manifestà contrari a les decisions del rei en aquest afer, i des d'aquest moment la divisió fou ben clara. L'infant Pere (comte de Ribargoça), el comte de Xèrica i Cornel se solidaritzaren amb les pretensions de la reina; l'arquebisbe de Saragossa, l'infant Pere (tot just de 13 anys)¹² i En Garcia de Loriz s'oposaven resoltament a les donacions de castells i ciutats als fills haguts de la reina Alionor.

Una prova de què la discòrdia arribà al mateix poble la veiem en una carta que l'infant escriu al seu pare (Xàtiva, 12 desembre de 1333) en la qual nega que sigui veritat que vulgui desplaçar la madrastra, cosa de què fou acusat a Valldigne per l'ardiaca de Xàtiva¹³.

Un dels sostenidors més fermes de la improcedència de les donacions era l'arquebisbe de Saragossa, qui arribà a dir que el rei no podia fer-les sense falta¹⁴. No cal dir que sostenir una opinió tan contrària al procedir de la reina havia de tenir per conseqüència que aquesta concebés antipatia i aversió a l'arquebisbe, tanta, que en elles es troba la vera causa d'haver aquest estat destituït del seu càrrec de canceller.

El mateix infant el tenia pel més ferm puntal de la part seva. Per això el 7 d'abril, en saber que els reis d'Aragó i de

⁹ Ramon Gaston (1312-1348) i Arnau Cescomes (1327-1334). EUBEL, *Hierarchia*, I, p. 283 i 512.

¹⁰ Arx. Vat., Reg. Vat. 115, fol. 396.

¹¹ Reg. Vat. 115, fol. 399.

¹² ZURITA, 2, fol. 103.

¹³ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 14v.

¹⁴ Apènd. 6, p. 39.

Castella s'havien de veure per confirmar les donacions fetes a la reina i a l'infant Ferran, escriu a l'arquebisbe que sigui el seu defensor ¹⁵.

L'any següent la reina, veient Anfós IV al peu del sepulcre, intentà d'apoderar-se d'alguns castells fronterers, però l'infant Pere la va guanyar per mà, avançant-se a posar-los en les seves mans ¹⁶. Veient, però, que el seu espòs ¹⁷ empitjorava, la reina va deixar Barcelona i se n'anà a Fraga a fer fortificar els castells donats als seus fills, i d'allà, en saber la mort del rei, amb tot el millor que tenia ¹⁸ va fer-se escàpola cap a les terres de Castella.

Segurament per a què el nou papa no es deixés sorprendre amb peticions del rei i de la reina de què confirmés les esmentades donacions, l'infant, en saber l'elecció de Benet XII, envià a la cort d'Avinyó, com a ambaixadors seus, a Joan Sancii ¹⁹, cambrer de la Seu de Saragossa i a Garcia de Loriz. Els passaports els firmà el 13 de gener de 1335, i les instruccions, el 21 del mateix mes. Han de parlar al papa de cinc coses ²⁰. 1.er Que Pere té tot el dret a la primogenitura perquè és fill del rei i de la seva primera esposa. 2.^{on} que hi ha tractats en contra d'ell fets per la reina i els seus seguidors; 3.er que el rei aliena coses que no pot distraure de la corona; 4.^{rt} que Joan XXII aixecà el jurament de no fer-ho, esperant que Benet XII no voldrà fer-li aquest tort, ja que segurament ho intentaran per a justificar les donacions fetes als germanastres, *in cunabulis adhuc*; i 5.e que no es donin prebendes de catedrals als que siguin de fora del regne, i que li reservi València per quan vaqui, ja que la pretén el degà d'aquella seu, que és del regne de Castella (en Llop Pérez de Fontecha), majordom de la reina, i promotor de tots els disgustos familiars.

El fill d'Anfós, ja coronat rei, no deixà de mà l'aïer de les donacions fetes pel seu pare, i de què no volia procedir contra justícia en tenim una prova en les consultes que feia a grans personatges i a les grans ciutats. Per exemple, el 17 d'agost de

¹⁵ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 15.

¹⁶ ZURITA, 2, fcl. 113v.

¹⁷ ZURITA, 2, fol. 114.

¹⁸ Apènd. 3.

¹⁹ En ZURITA, 2, 107, l'anomena Joan Sánchez de Madrigal.

²⁰ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 28v.

1336 envia a Garcia de Loriz a Mallorca, demanant al rei que li doni el seu parer sobre les donacions fetes pel rei Anfós a la reina Alionor ²¹, i el 14 del mateix mes demanava consell a Saragossa, on envià l'escriptor de la cancelleria, Miquel Sancii de Lluna, i a Barcelona i Lleida per mitjà d'Arnau de Roure ²².

Aquesta liberalitat en fer donacions als fills haguts de la segona esposa contrasta amb la penúria en què per força era obligat a viure l'hereu.

Aquest diu al papa l'any 1336 ²³ que el seu pare, en embarcar-se cap a Sardenya, el confià a l'arquebisbe, qui el va nodrir i pujar, sense que tingués cap renda. Només tenia el que "li donaven per la terra" i l'arquebisbe li bestreia.

El 7 d'abril de 1334 el rei ja havia fet donacions al fill segon, i encara quan l'hereu ²⁴ demanà Girona no ho aconseguí, ja que el seu pare li féu de resposta que volia consultar-ho amb l'arquebisbe.

Ens fariem massa pesats si seguïem les relacions entre pare i fill sobre aquest punt. El fill sempre està amoïnàt per la falta de diners per a comprar coses necessàries per a la seva persona i fins per al personal de la seva casa i cancelleria. Així, per exemple, ho trobem el 30 d'abril de 1334 en escriure al rei que es paguin "draps" que comprà al mercader de València Rabaça, i, a més, que doni provisió al dispeser seu, ja que ha pogut haver només 28 sous del comtat que se li va senyalar, i li prega també que pagui al seu canceller: "Item que sia mercè del senyor rei que vulla fer donar recapte o assignar en loc cert a Rodrigo Diaz, canceller del dit senyor infant, los mil morabetins que'l dit senyor rei li dóna graciosament, com los aia necesaris a compta per aquel feita" ²⁵.

El 5 d'agost de 1335 l'infant necessita vaixella per a la seva casa i, sense un sou, ha de demanar al seu pare que li doni 100 marcs d'argent dels de Sardenya ²⁶. El setembre del mateix any l'infant es queixa al rei de què el subsidi que aquest va demanar

²¹ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 77.

²² Id. id., fol. 81.

²³ Apènd. 6.

²⁴ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 15.

²⁵ Acad. Hist. Ms. A/3, fol. 16.

²⁶ Id. id., fol. 33.

a les aljames de Girona i del vescomat de Bas rau en dany de la provisió de la casa seva ²⁷.

II. CONDUCTA DE L'INFANT PERE

Encara vivia el rei Jaume II quan el seu fill l'infant Pere, comte de Ribagorça, ja feia la traveta al seu germà més gran, el futur Anfós IV, pretenent que, si aquest morís en la guerra de Sardènyia vivint el seu pare, la corona no passés al fill de l'infant N'Anfós, sinó al comte de Ribagorça ²⁷.

Les pretensions falliren del tot, ja que l'any 1325 fou jurat com a successor d'Anfós IV el seu fill Pere.

El partit que el mateix infant prengué a favor de la reina Alionor en la qüestió de les donacions que el seu espòs féu a ella i als seus fills prova encara una vegada més la poca devoció i afecte que aquell tenia al seu nebot, l'infant del seu mateix nom ²⁸.

Després de la mort d'Anfós IV continuà la mateixa política de poca afecció al nou rei Pere III ³⁰. Durant cinc setmanes estigué l'infant Pere a Saragossa intervenint en reunions que sabia no agradaven al nou rei, i malgrat d'haver tingut temps per conspirar, com diríem ara, refusa quedar-se un dia més per presentar-se davant de la cort i discutir o explicar els consells que havia donat per escrit el 17 de març de 1336 ³¹. Davant del notari que el requereix per a atendre el manament reial, que volia posar en pràctica de seguida el que li aconse-

²⁷ Id. id., fol. 40.

²⁸ ZURITA, 2, fol. 67.

Sobre aquest personatge vegi's: P. ANFÓS DE BARCELONA, *Estudios Franciscanos*, 12 (1914), una biografia; FERRAN VALLS i TABERNER: *El tractat "de regimine principium" de l'infant Pere d'Aragó*, en *Estudis Franciscans*, 37 (1926), 271-287, i 432-450, 38 (1926), ps. 197-27 i 199-209 i el mateix VALLS, en la mateixa revista (1927) 104-110 i 255-79; *L'hospital del Coll de Balaguer fundat per l'infant fra Pere d'Aragó*; sobre el seu testament vegi's P. ANDREU IVARS en *Arch. Ib.-Amer.*, 15 (1921), i P. POU en *Visionarios, beguinos y fratricelos catalanes* (s. XIII-XV), li dedica tot el capítol x, p. 308 i seg.

²⁹ Encara que no consti d'on sortien les acusacions llançades contra els que voltaven l'infant primogènit, hi havia qui les propalava a les oïdes del mateix rei. Així veiem que el 20 de setembre de 1334 l'hereu s'ha de sincerar davant del seu pare, a qui va enviar a Bonanat de Pedra, amb una memòria del que ha de dir. "*Item de hijs que dicuntur narrata falsissime contra aliquos de consilio domini infantis et dicuntur proposita contra Rodericum Didaci Cancellarium*" (Acad. Hist. Ms. A/3 fol. 21).

³⁰ Apènd. 4.

³¹ Apènd. 5.

llava per escrit, l'infant Pere repeteix estar aparellat a obeir al rei, però de fet deixa la cort i amb ell parteixen tots els catalans, exceptuant N'Ot de Moncada i En Ramon de Peralta³².

Els documents citats proven sobradament la poca harmonia que hi havia entre oncle i nebot. Vegem, a més, el que diu el maeix rei en la seva Crònica: "Ahut lo damunt dit consell, faem nostra resposta als damunt dits infants En Pere e En Ramon Berenguer... que en nengun cas del mon Nos no partiriem de Çaragoça tro que fossem coronats en rey...

En aquest consell nos respongueren los dits infants En Pere e En Ramon Berenguer... que mal consell haviem haut, en tant com voliem mudar la manera dels tres reys antecessors nostres... e van-hi moltes rahons allegar. Empero nos, tements-nos de molts accidents contraris que si porien esdevenir, diguemlos que axí voliem que fos, e que no se'n devia altre fer. Perque ells irats e folls partiren-se de Nos, e tornaren-se en Barcelona"³³.

Encara que l'infant oncle del rei mirava la qüestió de la seva cunyada amb el diafragma de la pau, es va posar resoltament al costat d'ella, contradint la política del rei. Aquest, tement de la fidelitat de l'oncle, li va demanar que li donés fe jurada de servir-lo i ell va fer el jurament a principis de setembre a les corts de València. Això no obstà per iniciar una forta campanya contra l'arquebisbe de Saragossa, perquè era l'única persona que s'oposava a que tingués el govern absolut del rei³⁴.

Resumirem aquí les proves que tenim per atribuir a l'infant Pere de Ribagorça l'hostilitat contra l'arquebisbe, que culminà en la privació que li sobrevingué d'exercir càrrecs públics. El mateix Zurita (II, fol. 126) diu que el rei Pere acusava l'oncle d'haver instigat el papa a enviar els nuncis: "con gran instancia e inducimiento del infante Pedro".

El dia 5 de gener de 1337 Benet XII, escrivint al rei, dóna una prova indirecta de què la mà de l'infant es belluga en aquest afer contra l'arquebisbe, aconsellant el mateix que els oncles li recomanaven abans de la coronació, ço és, que tingui bons consellers i oficials: *tibi multum creditur expedire quod*

³² ZURITA, 2, fol. 115v.

³³ Crònica, p. 55.

³⁴ ZURITA, 2, fol. 125.

assistentes, consiliarios, officiales et ministros habeas qui Deum timeant, iustitiam et pacem diligant... tue salutis, honoris et commodi zelatores existant fervidi, i que convoqui consell general; ni més ni menys, tot tal com li deien els oncles: Dum ardua emergebant negocia... prelatos, barones, communitates, et alios probos viros... prout est de more illarum partium ad celebrandum super emergentibus huiusmodi sanum et tutum consilium convocabant. Però no amaga el papa la intervenció dels oncles quan li diu que els ha allunyat de la seva reial casa: *Attendens nichilominus diligenter quod patrum tui, viri utique circumspectionis et prudentie maturitate predicti, salutem honorem et commodum tuum pre ceteris... diligunt... tam ipsos quam alios probos viros, qui circa negociorum regionum directionem utiliter et laudabiliter hactenus se gesserunt, a te sicut asseritur, iniquo et perverso quorundam consilio ad te... revocare studeas*³⁵.

Aquí Benet XII no cita personalment l'arquebisbe, però en una carta al mateix canceller ja li diu clar: *postquam prefatus rex [Pere III] regna suscepit gubernacula ad hoc studia dirigendo, ut elongatis ab eodem rege suis patribus et aliis probis discretis et fidelibus viris, qui circa directionem negociorum regionum utiliter et laudabiliter se, retroactis temporibus, gesserant et gerebant, tui asumerentur et intromitterentur pro tuo libito ad obsequia dicti regis*³⁶.

I contrasta més aquest llenguatge del papa, perquè, un any abans, en fer la primera monició a l'arquebisbe, no solament no dóna cap acusació concreta, sinó que, a més, li diu que no posa molta fe en les coses que li imputen: *licet fidem non adhibeamus relatibus huiusmodi*³⁶. I com que encara els nuncis no havien sortit d'Avinyó, les fonts d'informació del papa havien d'ésser sempre les mateixes. Solament que ara dóna fe plena als contraris de l'arquebisbe.

Sempre inspirat en la idea de la reconciliació del rei amb la madrastra, obtingué l'infant Pere que per tractar d'aquest afer es convoqués parlament a Castelló de la Plana. Allà va demanar la tutela del rei, i aquesta proposició portà la divisió

³⁵ VIDAL, 1186, i RAYNALDI, *Annales*, etc., a. 1336, núm. 51.

³⁶ VIDAL, núm. 1187.

³⁷ VIDAL, núm. 741.

a l'Assemblea. Per a guanyar temps la reunió fou transferida a Gandesa per al 25 de març de 1338. Entretant ell obtingué dels llegats del papa que allunyessin el contrari més fort que tenia, que era l'arquebisbe. Els llegats citaren aquest per tal que comparagués a la presència del papa ³⁸. A la influència personal de què gaudia l'infant davant la Cúria d'Avinyó hi afegia la del seu oncle Robert de Sicília ³⁹.

Sabent el rei d'on partien les acusacions, intentà defensar el seu canceller. Ja el 22 de juny del 36 escriu al seu agent a la Cúria papal que acusen l'arquebisbe de sembrar discòrdies entre la persona reial i els oncles ⁴⁰.

A l'agost del mateix any demana el valiment del seu parent, el rei de Mallorca, i assenyala com acusadors els que en vida d'Anfós havien atemptat contra Pere III ⁴¹.

I, veient que no podia comptar més amb l'arquebisbe, acabà per conferir el càrrec de Canceller al seu oncle el dia 14 d'octubre de 1338 ⁴².

Però les ambicions personals de l'infant Pere anaven minvant i les seves aficions es desviaven cap al claustre. No és estrany per això que l'any 1339 es reconciliï amb l'arquebisbe de Saragossa ⁴³, i, en retirar-se a viure al seu comtat d'Empúries, quedà a la cort com a principal personatge. En Nicolau de Janvilla, comte de Terranova, segurament perquè encara pensava sobre l'arquebisbe la prohibició papal d'exercir càrrecs públics.

³⁸ ZURITA, 2, fol. 127; Apènd. 13.

³⁹ ZURITA, 2, fol. 129v.

⁴⁰ Apènd. 7.

⁴¹ Apènd. 8.

⁴² EN VALLS I TABERNE, art. cit., p. 281, nota 3 (*Est. Franc.*, 1926) publica el nomenament.

⁴³ ZURITA, 2, fol. 138v.

LA SANTA SEU I LA CORONA D'ARAGÓ

Havent de tractar d'una matèria qualsevol d'història medieval és impossible fer-ho sense comptar amb l'acció papal a causa de la unitat religiosa que aleshores hi havia.

Aquesta unitat donava al papa una força immensa, sense punt de comparació amb la que hagi pogut tenir el tribunal internacional de La Haia, ni la que actualment pugui tenir la Societat de Nacions.

Catalunya tenia, a més, un altre lligam que l'acostava a la cort papal: el feude i homenatge corresponent degut al pontífex per al regne de Sardenya, en virtut del qual, no solament havia de pagar cada any 2.000 marcs, sinó que tots els reis, després de la seva coronació, havien d'anar a prestar jurament de vassallatge al papa, a causa de la concessió a Jaume II del susdit regne feta per Bonifaci VIII el 4 d'abril de 1297.

Per no allargar-nos en aquest punt seguirem només les relacions que per raó d'aquest pagament i per aquest homenatge hi ha hagut en els pocs anys que comprèn el present article.

Jaume II, així que sabé l'elecció de Joan XXII, va enviar el 6 de setembre de 1316¹ a prestar l'homenatge a Pons, bisbe de Barcelona, i a Vidal de Vilanova, militar i conseller reial.

Anfós va fer el reconeixement de vassallatge el 28 d'octubre de 1328² davant del patriarca d'Alexandria, delegat pel papa Joan XXII el 14 d'octubre de 1328³.

El mateix homenatge hagué d'ésser repetit per haver ocorregut en aquest temps la mort del papa, i per això veiem que el 22 de desembre de 1335, en nom del susdit Anfós IV, el presta En Ferrer de Canet al nou papa Benet XII, consagrat el 8 de gener del mateix any⁴, sense que per aquest acte fos dispensat de fer-lo personalment.

El document que es lliurava al Romà Pontífex en aquests actes era dels més solemnes, ja que, segons costum, s'hi posava penjat de fils de seda, un segell d'or⁵.

¹ Arx. Vat., Arm. xxxv, 4, fol. 225v.

² Arx. Vat., Arm. xxxv, 5, fol. 167v.

³ Arx. Vat., Reg. Vat., 115, epist. 1414 de l'a. XIII.

⁴ VIDAL, núm. 725.

⁵ El ms. 5 del susdit arm. xxxv, fol. 167v, descriu el segell que tenia el document d'Anfós IV amb les següents paraules: *pendebat ex filiis*

L'octubre del 36 una ambaixada del rei demanava la remissió del cens, petició que no fou atesa ⁶.

El 2 de novembre el rei pagà 8.000 florins per a cens, per mediació de Joan Ruiz de Moros ⁷, consentint el papa en que es prorrogués la prestació personal del jurament davant de la cort d'Avinyó i mentrestant el 7 de gener de 1337 ⁸ feia l'homenatge i jurament per procuradors, que foren: En Berenguer de Vilaregut, N'Arnau sa Morera i N'Albert de Tallada ⁹. La presentació davant del papa fou el 7 de març ¹⁰.

El 19 del mateix mes el papa escriu al rei notificant-li haver rebut l'homenatge, i absolent-lo de les censurens en què havia incorregut per incompliment de la seva obligació, no quedant per això dispensat de fer-lo personalment de seguida que pogués ¹¹.

El 4 d'abril del 38 el rei paga el cens per mediació d'En Ramon Boyl ¹², i per l'agost el mateix Boyl torna a la cort d'Avinyó, demanant la imposició d'una dècima per poder atendre millor a la guerra contra els alarbs ¹³.

El mes següent tramet a la mateixa cort a Jaume Escrivà, sollicitant pròrroga del plaç que tenia per retre personalment l'homenatge ¹⁴. El 7 de desembre el papa li allarga el terme ¹⁵, i el 26 de febrer del 39, excusant-se encara de no haver pogut complir els seus deures, se li concedeix un altre plaç fins a Pasqua ¹⁶.

Poc després va a Avinyó En Bernat d'Olzinelles ¹⁷, i el 26 de juny el rei paga el cens ¹⁸.

El 22 d'agost el rei escriu al rector de Balaguer que ha demanat pròrroga per prestar l'homenatge i que, com que no

sericis rubei et crocei coloris bulla aurea satis magna habens ab una parte crucem et quatuor capita, ab altera regem sedentem in solio.

⁶ ZURITA, 2, fol. 125v.

⁷ ZURITA, 2, fol. 125v. i VIDAL, núm. 1135.

⁸ ARX. Vat., Arm. XXXV, 5, fol. 333v.

⁹ ZURITA, 2, fol. 125, diu: Azbert de Caliaça.

¹⁰ ARX. Vat. fonds Castell S. Angel, pergami núm. 5014.

¹¹ VIDAL, núm. 1269.

¹² VIDAL, núm. 1748.

¹³ ZURITA, 2, fol. 138.

¹⁴ ZURITA, 2, fol. 135.

¹⁵ ARX. Vat., Index Garampi.

¹⁶ VIDAL, núm. 2217.

¹⁷ VIDAL, núm. 2270.

¹⁸ VIDAL, núm. 2425.

espera ésser atès, necessita l'arquebisbe de Saragossa¹⁹. El mis-satger aquesta vegada fou el canonge de Sant Feliu de Girona Antoni Collell²⁰. El mateix any encara fa altres proves per a obtenir un terme més llarg per a prestar l'homenatge²¹.

Per fi el rei va sortir cap a França, i acompanyat del rei de Mallorca féu el degut jurament per l'octubre de 1339, demanant segurament la remissió del cens i la concessió d'una dècima per atendre a la creuada, però no obtingué cap resultat en aquestes dues peticions²².

I continuant l'any següent la manca de diners, novament va demanar la imposició de la dècima. Aquesta vegada fou l'ambaixador En Ramon Cornet²³.

El 9 de juny de 1340 torna a Avinyó mossèn Antoni Collell, qui rebé del papa facultats per absoldre el rei, ja que aquells dies havia estat satisfet el cens per mans d'Huguet des Vilas, mercader de València²⁴.

El 17 de juny de 1341 pagà de nou el cens dels 2.000 florins per mediació d'En Ferrer de Canet²⁵.

ALTRES RELACIONS ENTRE LA SANTA SEU I LA CORONA D'ARAGÓ

Si bé de dret comú podien els capítols catedralicis, a la mort dels bisbes, elegir el seu successor, la Santa Seu acostumava reservar-se la provisió dels bisbats per al cas que vaqués la mitra.

Per això trobem que sovint es relacionen les dues potestats, suplicant els reis la col·lació de beneficis majors a favor de persones ben vistes per ells.

Pere III, encara infant, el 22 d'agost de 1334, ja escriví al papa demanant que, estant prop de la mort l'infant Joan d'Aragó, arquebisbe de Tarragona²⁶, fossin reservats els be-

¹⁹ ACA., Reg. 1055, fol. 205.

²⁰ ACA., Reg. 1055, fol. 115.

²¹ ACA., Reg. 1113, fol. 11.

²² ZURITA, 2, fol. 138-39.

²³ ZURITA, 2, fol. 143.

²⁴ Arg. Vat., Reg. Vat. 135, fol. 36.

²⁵ Arg. Vat., Reg. Vat., 136, fol. 44.

²⁶ Joan d'Aragó fill de Jaume II, degà de Burgos, capellà del Sacre Palau, tenia 27 anys quan el 14 de novembre de 1319 fou nomenat arque-

nifets que posseïa, i el 23, des de Cervera, sabuda la defunció de l'arquebisbe, escriu a la cort d'Avinyó proposant per a l'arquebisbat de Tarragona a Ximenis de Gurrea, abat de Mont-Aragó ²⁷.

Trobant-se a Santes Creus l'II de setembre el mateix infant escriu al seu pare que recomani a la Cúria Romana la petició feta a favor de Ximenis, puix li han dit que el Capítol demana que sigui nomenat el prebost, i l'infant Pere de Ribagorça s'interessa per al germà del comte de Foix ²⁸.

La resposta del seu pare al rei Anfós seria negativa i aleshores envià ambaixadors a Avinyó amb una memòria del que han de demanar; entre altres coses han de repetir la súplica de que l'arquebisbat de Tarragona sia per a Ximenis de Gurrea, i, si el papa atén la petició del rei que el volia per a Arnau Cescomes, bisbe de Lleida, la vacant d'aquesta ciutat sia proveïda en favor de Ferrer Colom ²⁹, per al qual abans s'havia demanat Vich i més recentment Barcelona, i que si Tarragona és proveïda amb els bisbes de València o de Tortosa, la que resulti vacant sia conferida al susdit Ferrer ³⁰.

Una altra vegada vacà Osca, sufragània de Saragossa. El seu bisbe, Pere d'Urrea, moria el 5 de març de 1337, i al rei Pere li faltava temps per a recomanar el seu confés Sanç d'Ayerbe ³¹, però Benet XIII elegí, el primer d'octubre, Bernat Oliver, O. S. A., després d'haver renunciat Giralt de Rocabertí, prebost de Tarragona ³², el mateix que volien els canonges de Tarragona per bisbe seu l'any 1328.

bisbe de Toledo. Després, privat de la cancelleria de Castella, renuncià l'arquebisbat, per al qual fou nomenat l'arquebisbe de Tarragona Ximenis de Luna, i la vacant que aquest deixà fou proveïda amb el nomenament de l'Infant Joan, honorat a més amb el títol de patriarca d'Alexandria (EUBEL, I, 487 i 479). Encara que el nomenament fou fet el 17 d'agost de 1328, el 14 de desembre s'intitulava electe de Tarragona i canceller del rei Jaume II (Acad. Hist. Ms. A/3, fol. 3v.) Morí l'Infant Joan el 19 d'agost de 1334. Vegeu també: VINCKE, J., *El trasllat de Joan d'Aragó de la Seu de Toledo a la de Tarragona. Anal. Sacra Tarrac.* 6 (1930) 127-130.

²⁷ Acad. Hist. Ms. A/3, fol. 19v.

²⁸ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 20.

²⁹ Arnau Cescomes fou nomenat arquebisbe de Tarragona, i Ferrer Colom, canonge, fou elegit bisbe de Lleida el 24 d'octubre de 1334 (EUBEL, I, p. 283).

³⁰ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 24.

³¹ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 87v.

³² EUBEL, I, p. 378, nota 7; Arx. Vat., Reg. Avin. 51, fol. 256v.

L'Oliver era mestre en Teologia. A l'any 1336 figura com a conseller del rei, i el 22 de maig és un dels ambaixadors a la cort d'Avinyó per a la qüestió del cens ³³.

Els papes també demanaven diferents coses als reis i interposaven el seu valiment per a resoldre diversos afers.

Pel gener de 1338 Benet XII escriu al rei Pere que no permeti el duel concertat entre el vescomte Bernat de Cabrera i el noble Pere de Xèrica ³⁴. El mateix dia 1.^{or} escriu, a més, a l'infant Pere ³⁵ i a l'altre oncle l'infant Ramon Berenguer, comte de Prades ³⁶, intercedint pel mateix. El duel fou evitat, per intercessió del rei segons En Zurita ³⁷, que segurament no coneixia la intervenció del papa.

Al primer del mateix gener recorda el papa al rei Pere que quan el seu pare va donar el càrrec d'almirall a Ramon de Peralta, el rei Robert de Sicília se'n va ofendre perquè En Peralta era gendre d'En Frederic de Trinària, i com que ara hom torna a dir que el rei li renovarà el mateix càrrec demana que no ho faci ³⁸. El rei va satisfer els desigs del papa i Benet XII el 25 de febrer podia trametre al rei de Sicília les lletres del d'Aragó assegurant que no es faria el nomenament d'En Peralta ³⁹.

Zurita ⁴⁰ diu que per als negocis de Sicília el rei envià l'infant Ramon Berenguer com ambaixador a Benet XII. Nosaltres trobem ⁴¹ que el 29 de setembre el rei insta al seu oncle per tal que vagi de seguida a Avinyó i no sigui causa del retard la mancança de viàtic, ja que ha donat ordres de què a Barcelona sigui proveït del que necessiti.

Segurament que, a més del negoci de Sicília, devia haver de parlar de la pròrroga de l'homenatge i del casament de l'infant amb la filla més gran del rei de Sicília, per a efectuar el qual necessitava l'infant Ramon Berenguer dispensa apostòlica. No empendria el viatge l'oncle del rei, ja que fou En Jau-

³³ Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 65.

³⁴ VIDAL, núm. 1623.

³⁵ VIDAL, núm. 1624.

³⁶ VIDAL, núm. 1625.

³⁷ ZURITA, 2, fol. 132v.

³⁸ VIDAL, núm. 1626.

³⁹ VIDAL, núm. 1679 i DAUMET, GEORGES, *Benoit XII. 1334-1342. Lettres closes, patentes et curiales se rapportant a la France*, núm. 408.

⁴⁰ ZURITA, 2, fol. 134.

⁴¹ Apènd. 22.

me Escrivà qui sollicità del papa la dispensa necessària per al casament, la qual negada, esposà després Maria Alvarez, germana del comte de Xèrica ⁴².

El rei, però, escriví al papa excusant l'infant R. Berenguer de no haver fet el viatge per temor als rigors de l'hivern ⁴³.

El rei de Mallorca era feudatari del d'Aragó i la remissió que Pere posava en fer l'homenatge al Papa l'usava el de Mallorca envers el d'Aragó. Sigui per ambicionar aquell regne sigui per ésser més exigent que el papa no ho era vers ell, a finals del 1338 semblava imminent una guerra entre els dos reis Jaume de Mallorca i Pere d'Aragó.

És d'aquest temps que, en saber-ho, Benet XII desplega una gran activitat, i el 21 de desembre escriu al rei Pere pregant-li que sospengui tot atac al seu parent fins a Sant Joan ⁴⁴, i demana també la intercessió de l'arquebisbe de Saragossa ⁴⁵ i per tal que mentrestant s'arregli tot pacíficament envia un Nunci seu ⁴⁶ el 25 de gener 1339, i pel febrer escriu al de Mallorca que compleixi els pactes fidelment per a evitar tota ocasió de guerres ⁴⁷ i successivament escriu de nou sense plànyer-se diverses lletres recomanant sempre treure ocasió a tota desavinença ⁴⁸.

Una altra qüestió sorgí en aquests últims anys. El fill d'Anfós IV i Alionor, Ferran, quedà a la fi senyor de Tortosa, i del veí poble d'Uldecona se'n disputaven els termenals el castellà d'Amposta i el sobredit marquès de Tortosa.

El papa segueix la mateixa política conciliadora, escrivint a ambdues parts mostrant-los un ideal més alt per a lluitar, com era el perill de la invasió dels alarbs. Als seus nuncis Beltramí i Enric d'Aste els havia ordenat que imposessin treves, i ara que amenacen trencar-se escriu a l'arquebisbe de Tarragona que les prorrogui (25 maig de 1340) ⁴⁹. En el mateix registre hi ha les cartes que dirigí a Alionor pregant-li que intercedís per la pau, i al castellà d'Amposta sobre el mateix.

⁴² ZURITA, 2, fol. 135.

⁴³ ACA., Reg. 1112, fol. 31v.

⁴⁴ VIDAL, núm. 2151.

⁴⁵ VIDAL, núm. 2152.

⁴⁶ VIDAL, núm. 2186-88.

⁴⁷ VIDAL, núm. 2269.

⁴⁸ VIDAL, núms. 2207, 2270, 2286-88, etc.

⁴⁹ ARX. Vat. Reg. Vat. 135, fol. 28v.

LA SANTA SEU I LES DIFERÈNCIES ENTRE EL REI I LA REINA

Les noves de la desavinença entre el rei Pere i la seva madrastra devien arribar aviat a la cort d'Avinyó, i segurament augmentades amb el perill d'una guerra entre Aragó i Castella. Com a causant de les diferències venia senyalat l'arquebisbe de Saragossa.

Per això l'11 de gener de 1336⁵⁰ Benet XII escriu a l'arquebisbe-canceller que el rumor de discòrdies familiars en la casa reial ha arribat a les oïdes de l'Apostòlic, i l'exhorta a posar en acció tot el seu esforç per a arrencar les arrels del mal, fent callar les males llengües acusadores, *omni circa hec contra te suspicione vel oblocutione sublata*.

Vénen els fets ocorreguts poc abans de la coronació del rei, la partença dels oncles del rei i dels catalans⁵¹. Segurament els mateixos oncles escriurién al papa afegint a les acusacions contra el canceller la queixa de l'incompliment del privilegi en virtut del qual els reis havien d'ésser coronats a Tarragona. Així ho fa presumir la carta que Benet XII escriu el 6 d'octubre de 1336 a N'Arnau Cescomes, arquebisbe de Tarragona, demanant-li, amb tot secret, còpia dels privilegis referents a aquest afer⁵², ordre complimentada abans del 19 de novembre del mateix any⁵³.

Sigui per tractar-se d'un fet consumat, sigui perquè el mateix privilegi no havia estat sempre observat (el mateix pare de Pere III fou coronat a Saragossa) no es troba a Roma altre menció del fet, però comença a la cancelleria papal una activitat extraordinària en relació amb la corona d'Aragó.

Tornant de la seva ambaixada En Canet i En Sant Climent portarien al rei noves concretes de l'opinió del papa sobre les relacions existents entre els diferents membres de la família reial, puix el rei, el 20 de juny de 1336, escriu a Avinyó estranyant-se en gran manera de les acusacions contra l'arquebisbe, principal columna del rei des de petit, d'infant i de rei, i en les instruccions als ambaxaidors explica que precisament la

⁵⁰ VIDAL, núm. 741.

⁵¹ Apènd. 4 i 5.

⁵² Apènd. 9.

⁵³ VIDAL, núm. 1146.

malvolença contra el seu canceller data de quan s'oposà a les concessions de castells i ciutats a la reina Alionor i als seus fills ⁵⁴.

La resposta no es féu esperar. El 20 de juliol el papa expedia dues lletres: una al rei exhortant-lo a ajudar i defensar a la madrastra, demanant-li ensems còpia del testament del rei Anfós ⁵⁵, i altra a la reina pregant-la de voler honorar i reverenciar el rei, ja que la pau no deixa d'ésser una paraula buida a la casa reial ⁵⁶.

El rei seria el primer a veure que els esdeveniments podien precipitar-se i sabent la influència que el seu parent, el rei de Mallorca, tenia davant del papa li escriví que intercedís per l'arquebisbe, perseguit precisament per haver servit bé al rei i al reialme ⁵⁷.

No descuidava, però, el rei de fer tot el que podia de part seva, i així veiem que, en enviar a Avinyó el 23 d'agost del mateix any ambaixadors per afers de Gènova, els encarrega també que parlin de l'arquebisbe de Saragossa ⁵⁸.

En això arribem al 37, que fou fecund en esdeveniments. El 5 de gener Benet XII escriu al rei Pere que consideri si seria just que els seus germans i la seva mare restessin indotats i sense cap classe de béns, i que si les donacions del seu pare foren excessives està disposat a fer de mitjancer per tal que bonament es moderin. I com que no convé de cap manera que es canviï el clima pacífic existent entre Castella i Aragó envia els nuncis Beltramí, bisbe electe de Chieti ⁵⁹, i Enric d'Aste ⁶⁰

⁵⁴ Apènd. 6.

⁵⁵ VIDAL, núm. 989.

⁵⁶ VIDAL, núm. 990.

⁵⁷ Apènd. 8.

⁵⁸ Super aliis vero que Rev. in Xto. patrem archiep. Cesaraugustanum tangunt faciatis iuxta per nos cum dicto Petro Delgado vobis requiratur, prout de vobis confidimus. ACA, Reg. 1053, fol. 177v.

⁵⁹ Beltramí Paravicini, elegit bisbe de Chieti el 14 de desembre de 1336. El 26 de gener rep les butlles amb facultats per poder ser consagrat per qualsevol bisbe, i, no acabant la seva missió, se li va allargant el plaç hàbil per a ésser consagrat fins a Pasqua, Sant Miquel de setembre, Nadal i fins a mitja quaresma de l'any següent (VIDAL, núms. 1210, 1344, 1458, 1605 i 1874). El 24 de novembre de 1339 passà al bisbat de Como, i el 6 de novembre de 1340 a l'arquebisbat de Bolonya. Morí abans del 13 d'octubre de 1350 (EUBEL, I, pp. 141, 217 i 481).

⁶⁰ MANUEL CERCHIARI, *Cappellani papae et apostolicae sedis auditores causarum sacri Palatii apostolici* (Roma 1921) no registra aquest auditor. El 24 d'octubre de 1339 fou nomenat Patriarca de Constantinoble.

per tal que resolguin les dificultats, abans d'arribar el cas de guerra ⁶¹.

No content d'aquesta llarga carta, n'escriu una altra el mateix dia fent-li veure els inconvenients d'una guerra, i anunciant-li que n'envia una altra al rei de Castella per tal que per vies amigables apaguin el caliu d'una lluita, i participant que els nuncis estan facultats per a imposar treves fins a cert temps ⁶².

Els textos de la correspondència proven l'habilitat de la diplomàcia papal, que sabia escriure a les diverses personalitats segons les conveniències exigien.

Així al rei Alfons de Castella, en aconsellar-li la pau, li diu que està disposat a intervenir el papa mateix a favor de la reina i dels seus fills; que a un rei com ell no li convé promoure una guerra contra un infant innocent, ja que tot el que aquest fa contra la madrastra no s'ha d'imputar a ell sinó als que volten la seva reial persona ⁶³. A la reina, que condescendeixi a les advertències dels nuncis, puix que gaudint de la pau del pròxim no li fallarà la de Déu ⁶⁴, i a Pere de Xèrica, que deixi de banda odís i rancors i segueixi els consells dels nuncis, amb la qual cosa s'obtindrà major profit per als fills de la reina, dels quals és tutor el comte ⁶⁵.

A l'arquebisbe de Saragossa li escriu molt agraïment, recordant-li els avisos de l'II de gener del 1336, i la seva missió espiritual. Torna a preguntar si és decorós que la reina i fills es trobin en la indigència i que farà els possibles per a fer moderar les donacions, si és que foren excessives; que té entès que altres vegades els casos greus es resolien convocant consell per a sentir el parer dels nobles i prelats de la terra; que, per tal d'evitar la guerra a tota costa, envia els nuncis, i, per

⁶¹ VIDAL, núm. 1186 i abans RAYNALDI, *Annales* en l'any 1337.

⁶² VIDAL, núm. 1183.

⁶³ VIDAL, núm. 1182: *considera quod regi prefato qui puer est et in iuvenili etate constitutus non sunt ea que in iniuriam Elionore, germane tue, facta dicuntur imputanda, tum propter ea que premisimus, tum quia per illos per quos rex ipse deberit regi, utpote per patruos suos viros utique prudentia et circumspectionis maturitate predictos ac alios expertos viros... non regitur, sed eis a regimine huiusmodi elongatis alii se ingererunt et ingerunt qui forsitan potius lucra venantur propria quam intendunt honoribus et commodis dicti regis.*

⁶⁴ VIDAL, núm. 1184.

⁶⁵ VIDAL, núm. 1185.

fi, que es corregeixi, perquè en mig d'aquestes veus han arribat a la cort papal rumors d'algunes mancances que necessiten, d'ésser veres, correcció ⁶⁶.

En la nominació dels nuncis ⁶⁷ els dóna instruccions per a obtenir el fi desitjat.

Dos dies després — 7 de gener — cita l'arquebisbe per a què comparegui a la seva presència ⁶⁸ dintre el terme que li assenyalin els nuncis, els quals li donaren 70 dies ⁶⁹ de temps per a fer el viatge.

El 21 de març el papa escriu de nou als nuncis que s'imposin bé dels negocis a tractar i que quan ho creguin oportú lliurin al rei la lletra que els incloïa ⁷⁰. En ella es queixa de què, essent tradicional en la família reial l'aversion i lluita contra els mahometans, el rei els admeti ara a casa seva, converti amb ells i vesteixi hàbits semblants als llurs ⁷¹, i l'exhorta a deixar les males companyies, "ja que — diu — no és excusa la que dónes de què t'ensenyen l'exercici de les armes, perquè molts altres trobaràs que essent cristians et poden donar els mateixos ensenyaments. Procura que els consellers sien proctes i de bon testimoni, i tingues missa i hores cada dia, com els teus predecessors".

Del 10 d'abril hi ha diverses lletres papals sobre aquest assumpte. Una és dirigida als prelats i nobles que han de concórrer al Parlament general per a que procurin la pau i unió de la família reial ⁷²; als nuncis els acusa rebut de les seves cartes i els lloa la diligència en l'afer. Respecte a la revocació d'aquell prelat (l'arquebisbe?) els diu que no pot cedir; que els articles enviats els mantinguin secrets fins que el prelat sigui a

⁶⁶ VIDAL, núm. 1187.

⁶⁷ Apènd. 10 i 11.

⁶⁸ Apènd. 11.

⁶⁹ Apènd. 15 i ZURITA, 2, fol. 127.

⁷⁰ VIDAL, núm. 1272.

⁷¹ Cum autem tu, fili dilectissime, sicut multorum fidedignorum relatio nostris auribus inculcata sepius ad nos usque perduxit quanta tibi tuisque salutí, honori et fame imminere et imminere possint pericula ex familiaritatibus Sarracenorum cum qua deberes diligentia consideranter attentis, que premisimus non advertens non nullos saracenos etiam iuvenes, agiles et effrenes tam in mensa, dum tibi cibus ministratur et potus, quam camera et locis aliis tecum nimis familiariter sinas esse, ipsos admittendo ad tua obsequia et colloquia familiaria tam publice quam private; necnon, et quod horrendum auribus fidelium merito redditur, non erubescis gestare quandoque vestes ritui sarracenorum similes. VIDAL, núm. 1271.

⁷² VIDAL, núm. 1279.

la cúria d'Avinyó; que facin informació secreta i que l'enviïn de seguida; que no pot concedir una facultat general de citar, sinó que a mida que vagi sabent els rebels els enviarà les facultats convenients; que també facin informació d'aquell ardiaca (el degà de València?) i que envia cartes als prelats i al rei ⁷³. En la que dirigí al rei Pere es congratula de què hagi convocat Parlament i espera que condescendirà als consells dels prelats, dels homes bons i dels nuncis sobre la pau de la seva família i ordenació de la reial casa per a major esplendor d'ella i del reialme ⁷⁴.

A més de la convocació del Parlament, els nuncis obtingueren un tractat amb Pere de Xèrica, el qual no complí la part referent a no fortificar els seus castells i llocs, i el rei avisà als nuncis de la mancança feta al contracte ⁷⁵.

Tot l'any 37 durà la missió dels nuncis que, per cert, devia començar a ser molesta als prelats si havien de complir el manament que els féu Benet XII de donar cada dia 8 i 4 florins respectivament a Beltramí i a Henric ⁷⁶.

Les notícies que els nuncis trametrien al papa serien bones, ja que el 12 de juny respon Benet XII que, feta la pau, se'n tornin a Avinyó ⁷⁷.

No podem conjecturar el per què la reina Alionor deixà sentir la seva veu a Avinyó, ja que trobem que el 29 de juliol el papa li respon que ha contestat als seus ambaixadors Gomis Fernández i Joan Sánchez Carranza ⁷⁸.

Malgrat, però, dels bons auguris, sembla que els nuncis no havien pogut obtenir altra cosa sinó posar treves entre els contendents, i, en acabar-se aquestes, Benet XII escriu, el 20 d'agost, als nuncis que novament les allarguin ⁷⁹.

En aquest temps perillava de trencar-se l'harmonia que hi havia entre Portugal i Castella, amenaçant, a més, els alarbs amb una nova invasió, la qual cosa féu que el papa enviés un nunci als reis d'ambdues nacions ⁸⁰.

⁷³ VIDAL, núm. 1280.

⁷⁴ VIDAL, núm. 1278.

⁷⁵ ACA, Reg. 1054, fol. 49.

⁷⁶ VIDAL, núm. 1192.

⁷⁷ VIDAL, núm. 1359.

⁷⁸ VIDAL, núm. 1433.

⁷⁹ VIDAL, núm. 1459.

⁸⁰ VIDAL, núm. 1365-69.

Per l'amenaça del rei de Benimerí, el 29 d'octubre s'arregla la dissensió, acordant que la jurisdicció alta i baixa seria del rei, però les rendes pertanyerien al comte de Xèrica i als infants ⁸¹.

Zurita diu que la pau la va fer el rei per força, i sembla provar-ho el fet que el 3 de desembre el papa escriu als nuncis que el rei li ha donat assegurances de les bones disposicions per finir l'afer i els exhorta a seguir per aquest camí ⁸².

El papa segurament creia que la cosa s'havia ja acabat perquè, a més, escriví als nuncis que, quan haguessin liquidat l'afer per al qual havien anat a Aragó, tornessin de seguida a Avinyó ⁸³.

L'arquebisbe, però, encara restà a Avinyó mig any més, com direm en altre capítol, no sabem si per a què es consolidés la pau o perquè el patriarca de Constantinoble ⁸⁴ i el bisbe de Brèscia ⁸⁵, comissionats ⁸⁶ per a fallar la causa, no havien encara donat sentència, la qual fou completament satisfactòria, absolent l'arquebisbe.

L'arquebisbe, en tornar a la seva diòcesi per a rescabalar-se de les despeses fetes a la Cúria papal, imposaria gravamens sobre tots o alguns dels benifets de Saragossa, i com que el cardenal de Santa Pràxedes n'hi tenia ⁸⁷, sentint-se gravat, reclamà a Avinyó. Benet XII escriví, el 6 de febrer de 1339, a l'arquebisbe, admirant-se de la seva manera d'obrar que redundava en desprestigi de la Seu Apostòlica, puix que les despeses foren fetes no per raó d'afers de l'església, sinó per negocis particulars de l'arquebisbe; així, li prega que no ho faci més i que restitueixi el que per aquest concepte havia retingut ⁸⁸.

⁸¹ ZURITA, 2, fol 130.

⁸² VIDAL, núm. 1602, i RAYNALDI, *Annales* a l'any 1337.

⁸³ VIDAL, núm. 1604.

⁸⁴ Goci d'Arimino o de la Bataglia, patriarca de Constantinoble del 14 de juny de 1335 al 18 desembre de 1338 en què fou creat cardenal (EUBEL, I, 206).

⁸⁵ Jaume Atti, mestrescola de Toul, capellà del S. Palau, elegit bisbe de Brèscia el 14 de juny de 1335, † d'octubre de 1344 (EUBEL, I, p. 147).

⁸⁶ ZURITA, 2, p. 130v.

⁸⁷ Pere Gómez, bisbe de Cartagena, creat cardenal el 18 de desembre de 1327, † juliol de 1348. EUBEL, I, p. 16.

⁸⁸ VIDAL, núm. 2207.

LA CANCELLERIA DEL REI PERE III I ORDENACIÓ DE LA CASA REIAL

L'estudi de la cancelleria d'un regnat tan llarg com el de Pere III, qui, a més, fixà les funcions de tots els personatges de la casa reial¹, seria interessant de fer, però ens descarril·laríem del nostre tema. L'enquadrarem només entre el marc que limita la vida del nostre arquebisbe.

L'arquebisbe de Saragossa fou abans canceller d'Anfós IV. El nomenament data del 25 de novembre de 1327², i en ell, encara que s'usa de fórmules definitivament consagrades³, es diu del canceller que era de noble i antiga ascendència, savi, discret, circumspecte, etc. El càrrec és vitalici, i entre les facultats concedides hi ha la de diputar o destituir el lloctinent o vice-canceller; la de fer guardar les bolles, els segells, i llur matriu. Com a salari se li assigna la dècima part del dret de segell, tant si està present com absent, i la provisió per a 20 cavalleries. Segurament que ja era canceller del rei Jaume II, puix trobem que el 15 d'abril signa una lletra Gil Pere per manament del rei fet per l'abat de Montaragó *cui dixit dominus archiepiscopus cancellarius*⁴.

El mateix arquebisbe, com direm més avall, fou també canceller de Pere III, i encara que continuant el mateix cap davant la cancelleria pugui semblar que no hi havia d'haver canvi de personal en succeir el traspàs d'Anfós IV, no obstant, veiem que de seguida d'esdevinguda la mort del rei, els seus antics oficials es presentaren a Saragossa demanant la confirmació dels seus càrrecs⁵.

Segurament que això s'ha d'explicar per la dualitat de cancelleries, la del rei difunt i la de l'infant que anava a ésser coronat rei.

Verament l'infant tenia cancelleria pròpia. El 20 de gener

¹ L'ordenació de la casa reial fou publicada en català en el vol. v de la *Colecció de documents inédits del archivo de la Corona de Aragón*, i en llatí a Brusselles. Darrerament aquest últim text ha estat publicat per Wilkenhman a càrrec de la fundació Patxot.

² Apènd. 2.

³ Vegi's el formulari del Ms. de la Bib. de Catalunya, 988, fol. 25v.

⁴ ACA, Reg. 581.

⁵ ZURITA, 2, fol. 116v.

de 1328 es dóna el segell de l'infant a Sanç Llop d'Olmeda i és nomenat vice-canceller En Roderic Díaz ⁶.

La mort del notari de l'infant Pere, Sanç Llop d'Olmeda, ocorreguda a Jaca el divendres 13 d'agost de 1331, portà un canvi en el càrrec de guarda-segells, que es verificà l'endemà dissabte en el convent de framenors de la mateixa ciutat, a hora de vespres En Gil Peris de Buysan, fins aleshores escriptor de l'infant, a qui, però, havia lliurat el segell el difunt Olmeda, el consignà al seu propietari, i aquest el posà en mans del seu canceller Roderic Díaz, per tal que el donés al susdit Gil, i aquesta era la cerimònia per prendre possessió del nou càrrec de guarda-segells. Estigueren presents, a més dels susdits, En Miquel de Gorrea, gerent de l'infant en el càrrec de vice-procurador del regne d'Aragó, Llop Ximenis de Lluna, conseller, i els escrivans de la cancelleria de l'infant, En Miquel Sans, En Bernat Urgellès, En Joan Pérez d'Aterreu, i En García de Marcuello ⁷.

En Pere Marc, qui després fou mestre racional del rei Pere ⁸, ja ho era de quan era infant, o sia el 28 d'octubre de 1334. Ho sabem per una lletra en què contesta l'infant a Galacià de Tarba, recomanat pel rei com a conseller del seu fill, sobre la qual cosa vol parlar abans amb l'arquebisbe de Saragossa ⁹.

El rei Anfós morí a Barcelona el 24 de gener de 1336, i el seu primogènit, tantost ho sabé, determinà nomenar-se rei ¹⁰.

⁶ In nomine sancte et individue Trinitatis, Patris, et Filii et Spiritus sancti, ad laudem et gloriam eiusdem et gloriosissime virginis Marie matris eius ac totius Curie celestis.

Die mercurii, xiiii, kalend. febroarii anno Domini millesimo ccc. vicesimo septimo, in civitate Barchinone reverentissimus pater dom. Petrus, divina Providentia S. Cesaraugustane eccl. archiepiscopus, dom. regis Aragonum cancellarius, nomine, vice et mandato dicti dom. A. regis commisit Sancio Lupi de Olmeda, eiusdem domini regis scriptori, sigilla incliti dom. infantis Petri, dicti dom. regis primogeniti ac eius procuratoris generalis.

Eadem vero die commisit officium cancellarie dicti dom. Infantis eiusdem dom. regis nomine, vice et mandato discreto viro Roderico Didaci, iurisperito. ACA, Reg. 582 fol. 1.

⁷ ACA., Reg. 575, fol. 101v. * Apènd. 5.

⁸ ACA., Reg. 578, fol. 67.

¹⁰ Predictus dominus Infans certificatus de obitu Illustrissimi domini regis Alfonsi, bone memorie, patris eius, qui die mercurii mane qua computabatur ix. Kal. febroarii anno prescripto et subscripto in palacio regis Barchinone ab hoc seculo transmigavit deliberavit et voluit, habito pleno consilio, se regem Aragonum, Valencie, Sardinie, et Corsice, Comitumque Barchinone amodo, ut supra, nominari. ACA, Reg. 576, fol. 181.

Ens esgarriariem dels límits del present treball si seguïem les primeres lletres del rei, les fórmules que usa quan encara no té els segells reials fets, etc., i encara que en la redacció dels documents del nou rei figuren els mateixos personatges de quan era infant, el nomenament de l'arquebisbe com a canceller semblava el més natural. Així i tot no es va firmar fins el primer de març, i no fou més que una confirmació del càrrec que tenia en la cort d'Anfós IV. La lletra reial fou firmada a Saragossa i la data coincideix amb l'estada dels oncles del rei a aquesta ciutat, època en què intrigaven per tal d'assegurar-se el predomini a la casa reial. No s'afegeix a la nòmina altra cosa de nou sinó que la dècima part dels fruits del segell reial que li són assenyalats els pugui cobrar cada setmana ¹¹.

Poc després, el 25 de març, l'arquebisbe prestà homenatge al papa Benet XII, enviant-li un cavall de pèl blanc ¹². El manament de la guia o permís de passar la frontera el féu el vice-canceller, i l'escriví En Guillem Agustí.

Inhabilitat l'arquebisbe per exercir el càrrec, el rei Pere confià la cancelleria al seu oncle l'infant Pere.

Després d'aquest comença a figurar en els registres exercint el càrrec Huc de Fenollet, canonge d'Elna primer, que de vegades firma H., de vegades amb el seu nom complet. Al mateix temps que canceller fou bisbe de Vich des de 24 de juliol de 1346 ¹³, prenent possessió el 2 de setembre per procuradors ¹⁴, el 3 de desembre de 1348 va passar al bisbat de València. i morí el 1365 ¹⁵.

Villanueva diu que l'any 1347 fou privat del càrrec pel rei, però no deixa d'estranyar-nos aquesta afirmació, puix el primer de febrer de 1349 Climent VI, a petició del rei i del bisbe, facultà a Fenollet per a que pugui exercir el susdit càrrec de canceller ¹⁶.

¹¹ ACA, Reg. 582, fol. 50v - 55, i Reg. 576, fol. 202-203.

¹² Acad. Hist., ms. A/3, fol. 68v.

¹³ EUBEL, I, p. 526.

¹⁴ VILLANUEVA, *Viaje literario a las iglesias de España*, 7, p. 65.

¹⁵ EUBEL, I, p. 523.

¹⁶ [Clemens] ven. fratri Hugoni episcopo Valentin., salutem etc. Petitioni supplicum libenter annuimus que maxime pro utilitate nobis publica offeruntur. Sane peticio carissimi in Christo filii nostri Petri regis Aragonum illustris nobis exhibita continebat quod ipse dudum clara scientie ac probitatis et virtutum merito quibus ex dono divine gratie iuvabaris prout etiam adiuvaris, attendens te, tunc in minoribus constitutum, duxit in suum

Altre càrrec important era el vice-canceller. Del rei Pere, mentre fou infant, en fou Roderic Díaz, doctor en Lleis, que de vegades s'anomenava canceller. Seguí en el càrrec després de nomenat rei En Pere.

El 27 d'octubre de 1340 el rei va nomenar vice-canceller a N'Arnau de Morera, en recompensa d'haver exercit tan bé el mateix càrrec en temps del rei Anfós, i algun temps canceller de la cúria del rei cerimoniós quan encara era infant, i actualment batlle general del regne de València i canceller de l'infant Jaume d'Urgell. El nomenament es fa de consentiment i consell del canceller Pere de Ribagorça, facultant-lo per a poder retenir la batllia damunt dita, que podrà regir per ell mateix, o per substituïts, amb el sou i emoluments de què al present gaudeix, a més de 2.000 sous anyals per la vice-cancelleria i 4.000 per quitació i vestit. La nònima fou subscripta per l'infant Pere com a canceller, figurant ja entre els qui subscriuen el comte de Terranova, gran influent de llavors en avant en la cort reial ¹⁷.

Indicarem només alguns altres personatges de la cancelleria del rei Pere.

Consellers: Ferrer de Canet, militar; Francesc de Sant Climent i Burguet de Sarrià (20 juny 1336).

Arnau de Morera, batlle general de València; Pere Roderic d'Azagra, militar; Joan Roderic de Moros, militar; Garsía de Loriz, militar; Llop de Gurrea, militar; Garsía de Sant Pau, mestre del rei (14 agost 1336) ¹⁸

cancellarium assumendum, quodque tu sic in cancellarie officio ac aliis commissis tibi per eundem regem negociis virtuose ac laudabiliter te gessisti, sic que te utiilem ac necessarium reputat in eisdem pro utilitate maxime publica regni sui, quia absentia tua sibi et eiusdem negociis preiudicialis existeret et dampnosa. Licet igitur tu in partem sollicitudinis vocatus a Domino de commissio tibi dominico grege curam gerere sollicitam teneris, circa quam ipsius regis occupatus negociis ab ecclesia tua absens vacare non poteris per te ipsum, sperantes tamen quod tu absentiam huiusmodi gratis prosecutionibus atque favoribus erga ipsam ecclesiam compensabis, quodque prefatum regem sanis consiliis informans et dirigens pro hiis que ad commune dicti regni utilitatem et commodum fuerint operosis studiis laborabis, prefati regis ac tuis supplicationibus inclinatus, auctoritate apostolica tenore tibi presentium indulgemus, ut, quacumque constitutione contraria non obstante, huiusmodi prefati regis cancellarie officium possis libere exercere. Proviso quod taliter interim ipsius ecclesie tue administratione provideas quod in temporalibus non ledatur, nec paciatur in spiritualibus detrimentum. Nulli ergo.

Datum Avinion. kalend. februarjii a. septimo. — Arx. Vat. Reg. Avin. 100, fol. 126 i Reg. Vat. 191, fol. 83v.

¹⁷ ACA, Reg. 952, fol. 153v.

¹⁸ Acad. Hist., mss. A/3, fol. 80v.

Altres consellers:¹⁹ Garsía Fernández de Castro (22 juny 1336, apènd. 7); Blai de Verga i Peregrí d'Ançà (29 març 1337, apènd. 14); Joan Fernández Muñoz, Domingo de Tarba, Ramon Boyl, tresorer, Domingo de Claramunt, mestre racional, Gil Peris de Buysan, notari. I com escriptors figuren: Guillem Agustí, Guillem de Vila, Bernat Morell²⁰ i Bernat de Corrons.

Una llista dels personatges principals en 1356 la trobem en el registre ja citat de l'Acadèmia de la Història²¹. Darem una relació dels principals:

Consellers: L'honrat P. en Crist micer P. de Castlari, canceller; Mossèn En P. Jordan d'Urries, majordom; Mossèn Garsía de Loriz; Vidal Blanes, bisbe de València;²² Antoni Padrona, savi en dret, de Burriana; P. Cima;²³ Berenguer de Cudilachs, mestre racional; P. dez Bosch, escrivà de ració; Micer Bernat d'Olzinelles, tresorer; P. Margens.

Escrivans de manament i altres oficials de la secretaria: Mateu Adrià; Bartomeu des Puig; Joan Pérez de Terren; Jaume Conesa; Domingo Zapata de Sese; Ramon sa Morera. Ofici de comprador: Jaume de Margens.

Segueixen els sobrecocs, copers, cambrers, cuiners d'armes, panicers, botellers, rebosters, agutzirs, cavallerissos, metges, sastres, etc., tots els càrrecs, en fi, que apareixen en l'ordenació de la casa reial feta pel mateix rei.

Entre els mestres hi ha: Bernat Sarriera i P. Ros. Entre els metges: Mestre Leho; mestre Mosse; mestre Mn. Minguet; Joan Dordas; Benavist Samuel; P. dez Soler; P. Sa Flor; i Juceff aven d'Agost.

Hem reproduït aquí aquests noms perquè, encara que siguin d'un temps posterior al període que hem estudiat, molts, però, ja exercien càrrec en temps de la cancelleria de l'arquebisbe de Saragossa i, a més, perquè poden donar llum sobre les fonts i la data de l'ordenació de la casa reial.

¹⁹ El ms. 988 de la Bib. de Catalunya conté varies fórmules per a nomenar consellers, als folis 25v, 28v i 136.

²⁰ Apènd. 19.

²¹ Ms. A/3, fol. 68 i seg.

²² Abans abat de Sant Feliu de Guíxols i elegit bisbe de València el 5 de desembre de 1356. EUBEL, I, p. 512.

²³ Aquest ja figura com a tal el març de 1339 (Apènd. 24).

¿La va ordenar d'iniciativa pròpia, o va ajudar-hi l'infant Pere?

Recordem que ja abans de la coronació el seu oncle li proposava que ordenés la seva casa.

Poc temps abans de ser nomenat canceller²⁴ es mana un principi d'ordenació de la casa del rei, amb normes concretes i clares, i quan ja era canceller, el 17 de març de 1339²⁵, per depurar les responsabilitats del desordre de la casa reial, el rei ordena fer una inquisició prop de tots els oficials, no sols dels que exercien càrrec en aquell temps, sinó de tots els que en tingueren en temps del seu avi Jaume II i del seu pare Anfós IV.

Els resultats d'aquesta inquisició i el respondre a les preguntes que formulem més amunt ho deixem per a un altra ocasió, perquè ultrapassa els límits del present treball.

REHABILITACIÓ DE L'ARQUEBISBE DE SARAGOSSA

El papa Benet XII el dia 5 de gener de 1337 escriu als seus nuncis que fixin a l'arquebisbe un plaç convenient dintre el qual pugui presentar-se a la Cort d'Avinyó²⁶ i, el dia 7, al mateix arquebisbe dient-li que necessita parlar-li²⁷. El terme que els nuncis li assenyalaren fou de 70 dies²⁸.

Les cartes papals tardarien a arribar, però el rei, en saber la decisió de Benet XII, envià a Avinyó, el 29 de març, a Blasc Maça de Verga i a Peregrí d'Ançà i per ells es queixava amargament de la privació que se li imposava²⁹. Aquells retornaren amb les mans buides i amb la nota de les acusacions de pertorbador de la pau de la família reial de què fou acusat l'arquebisbe³⁰.

Davant la negativa papal el rei insta els nuncis per a que no corri el plaç fixat, mentre s'ocupi de l'entrevista que ha de tenir a Terol³¹. El 8 d'abril l'arquebisbe encara no havia

²⁴ Apènd. 19.

²⁵ Apènd. 24.

²⁶ Apènd. 10.

²⁷ Apènd. 13.

²⁸ ZURITA, 2, fol. 127v.

²⁹ ZURITA, 2, fol. 128, però el document de l'Apènd. 6 prova que també hi anaren En Francesc de Canet i En Francesc de s. Climent.

³⁰ Apènd. 6.

³¹ Apènd. 16.

sortit del reialme i proposava d'enviar a Avinyó a Joan Sánchez de Majoral³². Per l'agost ja era fora, puix trobem que en els tractats entre el rei i la reina intervé com a delegat de l'arquebisbe el prior de la Seu de Saragossa, Aznar de Rada³³.

El rei feia tot el possible per abreujar l'absència del canceller. Pel setembre escriví al papa que l'arquebisbe de Saragossa li era molt necessari a València³⁴. La mateixa urgència la representà un altra vegada als nuncis³⁵.

Per l'agost havia posat per intercessor davant de Benet XII el mateix rei de Mallorca³⁶ i encara li era més fàcil fer-ho demanar per mitjà del de Navarra.

Com que pel juliol de l'any següent de 1338 ja havia sortit d'Avinyó, podem dir que estigué a la cort papal un any complert. Per *annum et ultra*, diu el papa³⁷.

Abans d'acabar l'any començarien a córrer noves de què la causa de l'arquebisbe havia estat fallada favorablement i que per això tornava al seu reialme. Llavors la madrastra, tement segurament que el rei es giraria de nou contra ella, escriví a Benet XII que no deixés retornar l'arquebisbe, però el papa, el dia 24 de juliol de 1338, respongué a la reina que ja havia partit l'arquebisbe quan rebé la seva lletra³⁸.

La mateixa reina recomanaria al rei de Castella que l'ajudés en la seva petició al papa, i Benet XII el mateix dia³⁹ li contestà en la mateixa forma, afegint-hi al final una exhortació de què procuri interposar-se per tal que hi hagi pau i cordialitat entre ell i el rei d'Aragó i entre aquest i la reina Alionor i els seus fills.

L'arquebisbe segurament va escriure al rei les condicions que el papa li imposava abans de dar-li permís per sortir d'Avinyó, i el rei li respon el 18 d'agost⁴⁰ que s'alegra de la part bona de les noves trameses, però que està disgustat per la manera d'haver estat resolt l'assumpte; que no ha estat per in-

³² Apènd. 17.

³³ Apènd. 18.

³⁴ ACA. Reg. 1112 fol. 1.

³⁵ ACA. Reg. 1058, fol. 18 i 19.

³⁶ Apènd. 8.

³⁷ Apènd. 21.

³⁸ VIDAL, núm. 1924.

³⁹ VIDAL, núm. 1923.

⁴⁰ Apènd. 20.

sinuació seva, sinó tot a l'inrevés; que no dimiteixi la cancelleria i que de retorn s'entrevisti amb ell que li dirà els seus projectes.

Aquests segurament que serien donar la cancelleria a l'infant Pere, ja que el 14 d'octubre va ésser nomenat. La raó del nomenament la dóna el rei en el document així: atenent que Benet XII, fa poc, compadint-se de la vellúria de l'arquebisbe de Saragossa, Pere, una de les persones més notables i insignes del nostre regne, el qual per seguir la nostra cúria es veia privat la major part de l'any de residir a la seva diòcesi, li ordenà i manà que no s'ocupés més de dit ofici, la qual cosa equivalia a destituir-lo.

Així i tot, l'arquebisbe, en saber el nomenament del nou canceller, va protestar davant del rei per mitjà del canonge de Tudela Pascasi Domingo ⁴¹ i li respongué el monarca que es fes càrrec de les causes que l'havien obligat a donar l'ofici a una altra persona.

No sabem si, perquè, aixecada la prohibició d'exercir càrrecs públics, pensava l'ex-canceller recuperar el seu ofici, o si ho féu senzillament per sincerar-se i rehabilitar-se, l'arquebisbe Pere, després d'haver mort Benet XII (25 abril 1342), demanà a Climent VI (elegit el 7 de maig del mateix any) que li aixequés la prohibició imposada pel papa difunt.

Climent VI no es va fer pregar dues vegades, i el 3 de juliol del mateix 1342 el rehabilitava totalment, facultant-lo per poder exercir qualsevol càrrec públic ⁴². Sigui per la vellesa sigui perquè aviat va morir ⁴³, el cert és que no va exercir més el càrrec de canceller.

J. RIUS SERRA, Prev.

⁴¹ Apènd. 23.

⁴² Apènd. 26.

⁴³ Mort el 22 de febrer de 1345. EUBEL, I, p. 153.

1

Avinyó, 13 setembre 1326.

Indult concedit a l'arquebisbe de Saragossa per Joan XXII perquè pugui ésser tutor dels fills del rei i dels parents seus.

Ven. fratri Petro, archiepiscopo Cesaraugustano, salutem, etc. Fraternitatis tue sincera devotio promeretur ut petitionibus tuis quantum cum Deo possumus favorabiliter annuamus. Hinc est quod nos tuis supplicationibus inclinati, ut, constitutionibus sive legibus aut iuribus canonicis et civilibus quibuscumque contrariis nequaquam obstantibus, tu, non tamen ut archiepiscopus, sed tanquam privata persona, in tutorem sive curatorem natorum ex stirpe regia presentium et futurorum, necnon tuorum consanguineorum sive ex masculina seu feminina linea descendentium dari valeas et assumi, ac in personis illorum huiusmodi tutele sive cure ac etiam executionis testamentorum officiis libere fungi possis. Ita tamen quod occasione sive pretextu officiorum huiusmodi vel administrationis ipsorum bona mobilia vel immobilia ecclesie Cesaraugustane alicui persone nullatenus in posterum obligentur, persone tue tenore presentium de speciali gratia indulgemus.

Nulli ergo etc.

Dat. Avinione, idus septembris, anno undecimo.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 82, fol. 23, n. 21.

2

Montalt, 25 novembre 1327.

Anfós IV confereix la cancelleria a l'arquebisbe de Saragossa Pere López de Luna.

Alfonsus, Dei gratia rex Aragonum, Valencie, Sardinie et Corsice, ac comes Barchinone, reverendo in Christo patri Petro, divina providentia Cesaraugustano archiepiscopo cancellario et consiliario nostro dilecto, salutem et dilectionem. Cedit nobis ad gloriam, nostreque dignitatis fastigia sublimantur dum ad regie domus et totius publice rei negocia viros preclaros eligimus dumque regalis

excellentie latera nobilibus utique circumcincta ministris conspici-
tum decorari. Igitur attendentes qualiter ipsius cancellarie officium
in curia nostra tenet locum notabilem, et officia regia universa,
tum infra domum nostram quam extra, complectitur, rempublicam
dirigit, ius suum subditis tribuit ac regia iura nostra conservat,
propter quod tam ipsius officii preeminentia quam qualitas exigit
ut persona notabilis auctoritatis eximie et gravitatis exacte eidem
officio preferatur. Ideo ad vos dictum archiepiscopum, tanquam
nobili et antiqua prosapia prepollente dignitate prefulgidum, scien-
tia preditum, honestate decorum, discretionem conspicuum, provida
circumspectione maturum et aliis virtutibus insignitum direximus
providere nostre considerationis intuitum, vos ad idem exercendum
officium inter ceteros eligentes. Quapropter ex premissis et aliis
pluribus rationibus instanter inducti, cum presenti carta nostra
iamdictum cancellarie officium, cum omnibus iuribus et pertinentiis
suis, vobis concedimus et vobis de illo, dum vitam duxeritis in
humanis, plenarie providemus. Et volentes, ut decet, personam
vestram circa hoc honoribus illis attollere quos vestrorum exigit
affluentia meritorum, et ut ipsum obtineatis officium cum ea maiori
integritati quam alii qui vobis in eo hactenus pre fuerunt, vobis dicto
archiepiscopo, dum vixeritis, presentium tenore concedimus quod
auctoritate vestra possitis ordinare, statuere et deputare locum-
tenentem vestrum seu vicecancellarium, qui sub et pro vobis offi-
cium ipsum regat, et etiam committere omnia sigilla nostra, et bul-
lam, ac bulle tiparium illi quem vobis expedire videbitur et pla-
cebit, qui pro et sub vobis ea teneat et conservet, quos quidem
vicecancellarium et tenentem bullam ac sigilla nostra regalia possitis
quando et quo citius volueritis ab ipsis officiis amovere et alios
idoneos subrogare, statuere, deputare, ac etiam ordinare, prout
et cum de vestra processerit voluntate. Ceterum, ut ipsius officii
honor et labor vobis incumbens dispendium vobis non afferat nec
propriis stipendiis militetis, concedimus vobis totam decimam et
decimam partem integre provenientem anno quolibet ex iuribus
dictorum sigillorum nostrorum, sive in curia nostra iueritis, sive
extra, etiam ubicumque. Concedimus etiam vobis quitationem seu
portionem ad viginti equitaturas die qualibet, prout in curia nostra
datur. Quam siquidem decimam et portionem viginti animalium
supradictam habeatis et vobis retineatis, seu tradi faciatis, de iuri-
bus dictorum sigillorum nostrorum, non obstantibus assignationibus
quibuscumque. Nos enim per presentes mandamus dilecto notario
nostro Bonanato de Petra, cui sigilla comisistis predicta, et aliis
quibus ea per vos comitti contigerit in futurum, quod de pecunia

proveniente ex iuribus sigillorum supradictorum vobis, et cui volueritis, totam decimam annis singulis et dictam portionem viginti animalium die qualibet tribuat integraliter et exsolvat. Mandantes per presentes magistro rationali curie nostre vel cuicumque et dicto Bonanato vel ab alio qui pro vobis dicta sigilla tenebit comptum recepturo, quod predictam decimam et quitationem ei in computo recipiat et admittat ipso tamen albara vel apochas exhibente. Mandamus insuper per presentes vicecancellario, notario ac scriptoribus nostris presentibus et qui pro tempore fuerint quod vos, cum vixeritis, pro cancellario nostro habeant et teneant, vobisque respondeant, pareant et obediant, ut tenentur et debent et consueverunt cancellario regis obedire. Et, ut presens concessio prelibati cancellarie officii ac decime et quitationis prefate et omnia alia supra contenta maiori gaudeant firmitate quamdiu vobis fuerit vita rationis, iuramus per Deum et eius sancta quatuor evangelia, manibus nostris corporaliter tacta, ea omnia tenere inviolabiliter et servare, et non contrafacere vel venire. In cuius rei testimonium presentem cartam nostram vobis inde fieri iussimus nostro sigillo pendentem munita.

Dat. in Montealto vii. kalend. decembris anno Domini m. ccc. xx. septimo.

ACA, Reg. 576, fol. 202-203.

3

Saragossa, 27 gener 1336.

El rei escriu al seu conseller en Ferran d'Abella per a que detingui la vaixella i moneda que la reina i el seu seguici s'emporten cap a Castella.

De nos infant en P., del molt alt senyor N'Anfós, de bona memòria rey d'Aragó, fill, al amat conseller nostre en Ferrer d'Abella, salut e dilecció. Com lo bisbe de Burgos e lo degà de València,¹ qui de present ab la reyna són, segons que avem entés, ab vaxella d'argent e ab gran moneda d'aur e d'argent e s'entenguen apartar de la dita reyna e anar vers les parts de Castella, per ço a vos deym e manam fermament e expresa que'ns certificats si los da-

¹ El bisbe de Burgos era Garsia de Torres Sotoscueva (21 agost 1327 a 24 agost de 1348). EUBEL, pàg. 151.

El degà de València era Llop de Fontecha, nomenat bisbe de Calahorra el 15 d'octubre de 1348, d'on passà a Burgos el 8 de juny de 1351. EUBEL, I, pàg. 151 i 156.

munt dits són partits de la dita reyna (h)o no, e, si per aventura ab ells entornar-vos podets, prenets a vostra mà les azembeles que menaran e aquelles ab ço que portaran re e vos tingats tro que altra manament aiats nostre, e, si los dits bisbe e degà se'n són anats e ab vos no s'encontren, fet-nos saber per vostra letra qual camí haurà tengut per ço que nos, segons que's cové, puxam bona provisió fer en los dits afers.

Dat. en Çaragoza, a xxvii. dies del mes de gener en l'any de nostre Senyor m. ccc. xxxv.

B. de Corronibus, scriptor d. inf. Jacobi, mandato domini infantis.

Acadèmia de la Història, Ms. A/3, fol. 47.

4

Saragozza, 17 març 1336.

Acta del consell donat al rei pels seus oncles els infants Pere i Ramon Berenguer.

Pateat universis, quod die dominica, circa horam meridie, intitulata xvi. kalend. aprilis, anno Domini m. ccc. xxx. quinto, serenissimus ac magnificus princeps et dominus, dominus Petrus, Dei gratia rex Aragonum, Valencie, etc., constitutus personaliter in camera sua aljafarie civitatis Cesarauguste mandavit oretenus michi, Raymundo Sicardi, auctoritate regia notario publico per totam terram et dominationem ipsius domini regis, quod legerem publice, in presentia subscriptorum, quandam scripturam scriptam in quadam papiri cedula cuius tenor dinoscitur esse talis:

Com nos en P., per la gràcia de Déu rey d'Aragó, de València, de Sardenya e de Córcega, e comte de Barchinona, aiam reebuda una letra de vos infants en P. e en Ramon Berenguer, avoncles nostres, segellada ab lo segell de cascú en la qual donàvets a nos consell sobre la ordinació de la nostra casa, e regiment de nostra persona e de nostres regnes, la tenor de la qual és aytal: Com vos, molt alt e molt poderós senyor en P., per la gràcia de Déu rey d'Aragó, etc., aguèssets demanats de consell sobre'l bon estament de vostres regnes e terras, nos infans en P. e en Ramon Berenguer, avoncles vostres, e alguns prelats, és a saber, l'arcebisbe de Tarragona, l'arcebisbe de Saragoça, lo castellà d'Amposta, lo prior de Catalunya, el abat de Montaragó, los jurats de

Saragoça e los sindichs e missatgers que aci són de les ciutats de Barchinona, València, de Leyda e de Girona, així com faels naturals e sotsmeses vostres zelans per lo bé de la corona, esguardan la joventut que en vos, Senyor, és, e les necessitats e perills evidents a vostres regnes, aiam a vos, Senyor, donat lo consell devall scrit enadides algunes coses necessàries de consellar a vos. E vos, Senyor, hoit lo dit consell, aiats feyta resposta que vos vos sabriets ordonar la vostra casa, e que sobre açó no voliets nostre consell, e nos dits infants, axí com a aquells qui desigam molt la vostra honor e'l bon estament de vos, de vostre regne, per tal com molt més toca axí com a naturals vostres que som e avoncles vostres, esguardam e pensam que'l fonament del bé vostre e de vostres regnes e terras és en la bona ordinació de vostra casa; perçó, Senyor, supplicam a la vostra altea, consellam e clamam mercé que vos lo damunt dit consell vullats ensequir, segons que de paraula moltes vegades vos avem supplicat e consellat, (h)o si açó no us par bo, (h)o hi avets negun dupte, supplicam a las vostra altea e consellam que sobre les dites coses manets parlament, (h)o consell general a vostres gens en alcun loch conivent a tots vostres regnes e terras, en lo qual parlament, (h)o consell, dejats metre en bon estament vos e vostres regnes, segons lo dit consell per nos dat, (h)o altra mellor a vos donat per vostres gens. E açó, Senyor, a maior descàrrech nostre e a maior càrrech d'aquells qui'l contrari vos consellen, si per aventura altres perills s'í seguien a vostres terres, ço que Deus no vulla, aparega que nos e'ls altres damunt dits donam consell ab veritat e leyaltat e a vos sobiranament molt necessari, esguardant vostra edat e'l estament de vostres regnes e terras. La tenor del qual consell se segueix en aquesta manera:

Primerament per bon estament dels regnes e terras vostres com vos, Senyor, siats jove e minve de tresaur e de rendes, e lo vostre regne sia aparellat a grans [e] evidents perills, e fonament de bon príncep sia aver bon consell e bons oficials e companya honrada e honesta, en nombre temprat e conivent segons la facultat de les rendes reals, consellem que'l vostre consell sia limitat e posat en cert nombra, e elet de totes vostres gens e membres per vos, Senyor, ab consell de vostras gens a açó convinéns. Entenéns emperó que si en lo consell que huy avets en cascun grau n'a de soficiéns dejen ésser en lo nombre ordonador aytans com hi sien trobats de soficiéns. Lcs altres, a compliment del dit nombre, sien elets dels mellós dels dits vostres regnes e terras, segons comuna opinió.

Item que vos, Senyor, ab los sobre dits consellers, regoneguts los oficials qui huy són en la vostra cort, ordonets dels oficis en bones persones, e après a cascun ofici si aquells qui huy los serveixen són soficiéns confermant-los en aquells, si n'i [h]a algú. (h)o alguns, qui no fossen soficiéns, a consell dels damunt dit, meten altres soficiéns en los oficis en loch d'aquells, remuneran en lo dit cas els consellers e oficials que hui són insoficiéns, los quals serien foragitats de remuneració covinent, segons la decència real, sens difamació e desonor lur.

Item que ab consell dels sobre dits sien regonegudes les companyes de la cort vostra, e que sien reduïdes a tan covinent nombre que les vostres rendes reals basten a aquelles companyes, e que en la ordinació de les companyes sien guardades aquestes condicions, que en la vostra cort romanguen aquells qui són millors e [h]an més servit a vos en la vostra joventut. E si n'i convé negú reebre de estranys, sien d'aquells qui serviren al senyor rey vostre pare, és a saber, dels millors. E per mils regonéxer qual campanya podets vos, senyor, soferir, sian per los sobredits consellers vostres totes les vostres rendes reals quals ne quantas són regonegudes. E per tal que'ls dits consellers sien mils pagats e les altres companyes de lur quitació e vestir, sia ordonat que .i. dels ciutadans qui serà de vostre consell pach als sobredits, axí com feya en temps del senyor rey vostre pare per n'Arnau Ballester. E que hi sien assignades aqueles matexes rendes que'l dit A. reebia per quitar les dites companyes.

Item que dels dits consellers sien ordenats dos qui tenguen aprop contínuament la persona vostra e us jaguen devant e us ensenyen amar e tembre Deu, honrar les gents, axí estranyes com privades, e bones costums, e bons nodrimens.

Item que com a l'estamén del vostre regne e a descàrrech de vos, Senyor, e profit de vostres gens sien necessaris bons oficials en vostres ciutats e lochs e serras, consellem a vos, Senyor, que'ls vullats provehir de bons e justs oficials, e que'ls ordonets ab consell dels damunt dits consellers vostres.

Item, Senyor, que com sia comuna veu que vos, Senyor, devets pendre la corona real lo dia de Pascha, consellem a vos, Senyor, que la dita coronació ni neguns afers tochant la persona e honor vostra e de vostres regnes, (h)o la propietat d'aquells ab qualsevulla persones, vos Senyor, no façats ne y enantets sens consell dels damunt dits consellers vostres elets per la forma damunt dita.

Item que us abstengats de fer donacions...

ACA, Reg. 550, fol. 52-53.

5

Saragossa, 19 març 1336.

El rei respon al consell donat pels seus oncles els infants Pere i Ramon Berenguer i els fa intimar que no surtin de Saragossa.

Sean todos que en el año de nuestro Senyor de m. ccc. xxx. cinco, die jueves, xiiii. dias andados del mes de março en la ciudad de Saragose, dentro en la casa real de l'aliafaria, el muyt alto e muyt poderoso príncep e senyor, senyor don Pedro, por la gracia de Dios Rey d'Aragón, de Valencia e de Sardenya, de Córcega e comde de Barchinona, queriendo haver acuerdo e deliberación sobre'l consello dado por los infantes don Pedro e don Ramon Belenguer escripto en una carta segellada con los siellos de ditos infantes, e sobre las ditas cosas seguir e fer todas aquellas por aqueste mandó espresament a los ditos infantes, personalmente delante ell constituidos, que de la ciudad de Saragoça ne de la cort suya no parteschan d'aquí que ell aya avido acuerdo e deliberación plenera sobre las dichas cosas en forma et manera de consello. segunt ellos afirman, scriptas e contenidas en la dita letra, feyta responsión plenera e devida ad aquellas, como, segunt dicho ha, entiende sobre ordinación e regimiento de sus regnos e de su casa prender e seguir qualque mellor consello sia e a ell convenga deprender e seguir, en otra manera parece que les dichas cosas sian más scriptas e publicadas a difamación e fin de turbación e división que no a fin de zelo devido. E del dito mandamiento e cosas desuso scriptas el dito senyor rey mandó a mí, notario ius scripto, quende fizés carta pública, presentes testmonios a esto specialment nompnados el muyt noble e muyt honrado padre en Jesuchristo don Exemén de Luna, por la gracia de Dieus archebispe de Toledo, e don Gil Peris de Buysan, scrivano mayor e tinent los segells del senyor rey sobredito. E los ditos senyores infantes respondiende a las cosas sobreditas dixeron que como ellos oviesen fincado en la dita ciudad, es a saber el dito senyor infant don Pedro bien por cinco sepmanas, el dito senyor infant don Ramon Belenguer bien por un mes, e haviesen dado al dito senyor rey bueno e leial cosello e así que la supplicaven que aquell quesiés complir por obra, presentes testimonios que de suso.

Après desto, luego aq:ell mismo dia, como los ditos infantes se fuessen partidos de la presencia del dito senyor rey, mandó el senyor rey a Lop de Gorrea, portero mayor suyo, que vaya a los

ditos infantes e otra vegada les repita que faga el dito mandamiento de part suya, cara a cara, maiorment como sobre las cosas que ellos fueron demandados e clamados por el dito senyor rey a su presencia, principalment que tocan el lure estamiento e proveyto de la corona reyal de sus regnos, no ayan dreytament ne plenera a ell respondido ne consellado; el qual mandamiento fizo el dito Lop de Gorrea de part del dito senyor rey de paraula e palaura e cara a cara a los sobreditos senyós infantes personalment constituidos en las casas de los freyres menores de la dita ciudat. E, feyto el dito mandamiento, el dito don Lop de Gorrea mandó a mi, notario iuscripto, que l'ende fizés carta pública, presentes testimonios a esto specialment nompnados los nobles don Ramón de Peralta, e don Ramón de Ribelles; e los ditos senyores infantes respondieron a las cosas sobreditas en la forma que se sigue: “a la qual requisició e manament fet primerament per lo senyor rey, puy per lo dit Lop de Gorrea de part sua, responen los dits dits senyós infants en Pere e en R. Belenguer que ells són aparelats, axí com a sotsmesos e tenguts de vos dit senyor rey, servir e complir tots manaments leeguts e ordenats, mas com aquest manament, salva la reverència de la vostra reyal magestat, no sia leegut ne pusquem creure que sia proceyt de la vostra excellència, entenen-se a partir de la dita ciutat, maiorment, senyor, com d'açó que us an consellat no entenen ne cal haver resposta, mas que us clamen mercé que u metats en obra, ab aquells que deiats. Quant a les altres paraules, senyor, qui són posades en lo dit manament en càrrech d'ells, responen que ells, senyor, ab los altres ensemps e puy ab dosos apart, an consellat leyalment, dretament e plenera, a bé e a profit de vos, senyor, e de vostres regnes mils que aquells qui aytals paraules contre nos, avoncles vostres, qui pensam e vellam en lo bon estament vostre e de vostres regnes, vos consellen. E aquestes paraules quant a vos, senyor, ne a vostre frare no entenem ne's cové res a dir, mas, si negú ho neguns entenen res a dir a deshonor nostra contra lo consell a vos donat, serà lo altament respost, segons que de nostra honor se pertany. Encara altra vegada clamem mercé a la vostra altea que lo dit consell, segons que dat és, vullats per obra cumplir”, presentes testimonios que desuso.

Empués desto, dia martes, xix. dias andados del dito mes. el dito senyor rey replicó a las cosas sobreditas en la forma que se sigue. E el dicho senyor rey, no departiendo se de los mandamientos por él de part desuso fetos a los ditos infantes, dize que aquellos fueron devidos e justos e por justas razones fetos, ni basta el con-

sello dado en general de paraula e por scripto el sobredito dia jueves por los ditos infantes, porque convenía e era e es necesario que se metiesse en obra por nominación de buenas e suficientes personas, porque en aquello e no en paraulas està el proveyto del consello, e los ditos infantes son se partidos del senyor rey cuenta su voluntat e mandamiento, e non an querido entender segunt mostravan de palaura en la exequió del dito consello. Ne proveyta a escusa de los ditos infantes aquello que dizen que an estado en la dita ciudat por cinco sepmanas, porque bien saben ellos que ellos ho el uno d'ellos dentro el dito tiempo an clamados por sí mismos, e si en voluntat e autoridat dito senyor rey, algunos prelados e riquos homnes, e con aquello e con los mandados de las ciudades, an tenido consistorios e consellos, que no an cumplido re cumplen muyto al dito senyor rey, antes an desviado que resposta no a seyda feyta al dito senyor de las cosas que más le complian, e de que los avía demandado de consello principalment. E porque dentro el dito tiempo de cinco sepmanas an estado en su deliberación que i. consello ni otro no an dado al dito senyor rey, que pus los sobreditos infantes se'n son partidos en la manera desús dita, ell con aquellos de los sobreditos qui seer hi querrán, e con otras buenas personas zelantes por el buen estamieto de sus regnos e tierras entiende a ordenar, e a crexer su consello de personas buenas e suficientes, e regir los regnos e tierras que Deus le ha comendadas de manera que será a servicio de Dios e proveyto de sus gentes. E el dito senyor rey mandó a mí, notario, que esto metiesse en fi de la dita carta pública. Presentes testimonios a esto specialment nompnados don Pero Noes de Vera, consellero de don Pericón March, maestre racional del senyor rey sobredito.

In quorum testimonium antedictus dominus rex iusit huic instrumento suum sigillum appendiciuram apponendum.

ACA, Reg. 550, fol. 50-51.

6

Lleida, 20 juny 1336.

Ambaixada enviada al Papa² pel rei Pere amb les instruccions de ço que han de tractar.

Sanctissimo ac beatissimo in Christo Patri et domino domino Benedicto, divina providentia sacrosancte Romane et universalis

² Benet XII, elegit el 16 de desembre de 1334, † el 25 d'abril de 1342. EUBEL, I, pàg. 17.

ecclesie summo pontifici, Petrus, etc. Ad nostram noviter redeuntes presenciam dilecti consiliarii nostri Franciscus de Caneto, miles, et Franciscus de Sancto Clemente, civis Barchinon., quos dudum ad vestram sacram presentiam miseramus, nobis serius explicarunt qualiter beatitudo vestra affectum paterne sollicitudinis ergo nos dirigentes provido nobis persuasit qualiter nos in nostre iuventutis noveque successionis iniciis in nostro regimine dirigi valeremus, de quo, pater sanctissime, sanctitati vestre que curam sollicitam de nobis nostroque regimine dignatur assumere supplices gratiarum referimus acciones. Nobis utique dicti nuncii retulerunt qualiter vestra clementia ab aliquibus informata extiterat quod reverendus Petrus Cesaraugust. archiepiscopus, cancellarius noster karissimus, in nostrum et regiminis nostri dispendium seditiones et seva multipliciter suscitare et inducere satagebat; de quo, pater sanctissime, non sine causa cogimur admirari, agnoscentes aperte informationem predictam potius livoris aculeo quam zelo caritatis atque iusticie processisse, cum dictus archiepiscopus, sub cuius cura nos et fratres nostros serenissimus dominus genitor noster dimisit nos a primis cunabulis ille adhuc vivente, non absque immensitate sollicitudinum et laborum et magnis per plurimis expensarum nutrit et a magnis incommodis preservavit et honorem nostrum duxit pre ceteris conservandum. Quique post suscepta regnorum nostrorum gubernacula ad pacem et reformationem status tranquilli vehementer aspirans ad hoc hactenus laboravit et propriis stipendiis labores asumere non desistit veraciter profitentes, cum sit omnibus manifestum quod, nisi eius favores, consilia et auxilia nobis sic efficaciter [impenderet] nos et regna nostra ad dissolutionis et irreparabilis miseriam venissemus ac innumere discordie in nostris partibus succedissent, cum dictus archiepiscopus sit nobis singularis columpna que negocia omnia nobis et in principio nostri novi domini incumbentia relevat et supportat et per eius providenciam regna et terre nostre permanent in tranquillo, que nonnullis placeret diversis disensionum fluctibus agitari.

Almam presentiam vestram conservet altissimus per tempora longiora.

Dat. Ilerde xii. kalend. iulii, anno Domini millesimo ccc. xxx. vi.
Vicecancellarius misit expedire.

Informació als missatgers de part del senyor rey que diguen a nostre senyor lo papa:

Primerament com lo senyor rey n'Anfós, pare del senyor rey qui hui és, com aná en Sardenya, comaná ell e sos frares al arcebisbe

de Çaragoça, lo qual aquells nudrí e tench per lonch temps en sa casa fins que pogueren cavalari e anar per la terra.

Item lo dit arcebisbe procurant e íaent, fo lo dit senyor rey, muert son pare e son avi, jurat en rey contra voluntat de alguns nobles e grans senyors de la terra.

Encara com morta la mare del dit senyor rey, son pare ac per muller la regina que és ara, e jassia açó que l'arcebisbe li agués en la solempnizació de son matrimoni fetes moltes honors e grans despeses e per los serveys grans que son linyatge avia fets a la casa de Castella e per aquesta rahó el rey de Castella e ella se'n tinguesen per fort encarregats d'ell, però cant lo rey son pare començà de fer donacions de ciutats, castells e viles e altres jurisdiccions a la dita regina contra forma del sagrament al començament de son regiment al general de la terra de no alienar ni minvar de la corona del regne alguns lochs sollempnes e encara contra sagrament special de no alienar ne transportar algunes coses de la corona reyal, ans aquells conservar e mantenir sens disminució a la corona, dix moltes devegadas al rey e a la regina que açò sens pecat fer no's podia ne devia, maiorment com moltes de les ciutats e lochs axí donats aguessen privilegis jurats e per ell confirmats ab sagrament que no's podien partir de la corona del regne ne per alguna manera alienar.

Encara perque aquestes coses deya l'arcebisbe e reprenia lo rey que fer no's podien, la regina concebé fortment contra ell, e provocà lo senyor rey son marit, e enduhí quax tots los barons e majors de la terra a consentir les donacions fetes e a ella e a son fill don Ferrando per sagrament contra el sagrament al dit senyor rey fet, ara regnant, quant era infant.

Item com durant les dites persecucions solament defensor hac e mantenidor l'arcebisbe qui a ell manllevave e emprave e donava tot ço que'l feya mester e a ses gens, com ell no agués neguna renda, sinó allò que's percaçava anant per la terra.

Item con la regina e son fill aguessen altres donacions a ells fetes per son pare e altres esdeveniments del regne de lx. a lxx. milia libr. cascum any en sus, e'l rey, qui era primogènit, no agués i. diner de renda, sinó açò que li donaven per la terra, e l'arcebisbe li donava e li prestava, veia lo senyor papa si aquesta era gran dolor e greu cosa de sostenir.

Item si algunes persones per les dites rahons an fet (h)o per malvolença mala informació al papa del dit arcebisbe, no sap lo rey hauc (?) donàs rahó a ells ne a altres que'ls deguessen mal voler, mas per mantenir la profit e unió de la terra e la honor del senyor

rey, dien ço que's volen e fan estes informacions voluntàries contra veritat.

E les dites coses diguen los missatgers al senyor papa, e lo informen de la veritat, quant l'arcebisbe a treballat per lo bon estament del rey e de la terra, e quant li costa, e com e portat a bon estament les coses, segons que estaven mal aparellades en vida de son pare lo rey n'Anfós, e que no ha rey ni altre senyor, per alt que fos el món, que no's tengués per tengut de fer més per l'arcebisbe de Saragossa que per rullaltra persona que tant agüés fet per ell com l'arcebisbe ha fet e sostengut per lo dit senyor rey.

Acad. Hist. Ms. A/3, fol. 67 v.-63.

7

Lleida, 22 juny 1336.

El rei escriu al seu agent a la cúria papal que ajudi als seus ambaixadors i li escrigui el resultat de la visita al Papa.

Petrus, etc. Dilecto consiliario nostro Garsie Ferdinandi de Castro, salutem, etc. Significamus vobis quod nos, percepto quod aliqui retulerant Domino nostro Pape quod reverendus in Christo Pater Petrus, Cesaraugustanus archiepiscopus, cancellarius et consiliarius noster dilectus, seminaverit discordiam aliquam inter nos et inclitos infantes Petrum et Raymundum Berengarium, patruos nostros karissimos, nos scripsimus per litteram nostram eidem domino Pape quam una cum certis capitulis, de quibus idem archiepiscopus vobis transsumptum mitit clausum et sigillatum, tradi mandamus dilectis nostris Ferrario, militi, et Francisco de Sancto Clemente, nunciis Barchinone, qui dicto domino Pape dictam nostram litteram presentare debent et referre eidem que, ad iudicandum veritatem et contrarium eorum que dicto domino Pape relata fuerunt, in dictis capitulis continentur. Quare volumus, et vobis expresse dicimus et mandamus quatenus taliter procuretis et faciatis quod presentationi dicte nostre littere, dicto Domino Pape per dictos nuncios faciende, et relationi dictorum capitulorum personaliter intersitis et nobis indicare valeatis que dicta et acta fuerint in premissis.

Dat. Illede x. kalend. iulii a. Domini m. ccc. xxx. vi.

Egidius Petri, mardato regis.

Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 59.

8

València, 18 agost 1336.

El rei Pere escriu al de Mallorca^a i entre altres coses li recomana influèixi a la Cort papal a favor del seu canceller.

Item com l'arquebisbe de Saragoça aia més que persona d'aquest mon treballat en los affers necessaris e en servei del dit senyor rey, en axí que ab lo seu treball e per aquell los affers del senyor rey són venguts a aquest estament que són, e haia entés el senyor rey, e sàpia encara certament, que algunes persones han fet lur poder de informar lo Pare Sent e indignar per vies fraudoloses e excogitades contra lo dit arquebisbe per tal que'l poguessen d'el e dels seus affers e servei departir, no estans contents de ço que en vida del senyor rey, pare seu, havian tractat contra lo dit senyor rey, e lo depriment del dit arquebisbe, d'el e de la sua cort seria molt danyós en aquest temps e en aquest estament al dit senyor rey e a la sua corona per moltes de raons que a escriptura no's poden comanar, e sia contrari a tota rahó que aquel qui ab pròpia sudor e ab ço del seu a treballat per sos affers e son estament ara per vies excogitades en gran dan del dit senyor rey sea perseguit devant lo seu Maior e no sia per el ajudat e defés ab veritat. Per ço lo prega molt affectuosament lo senyor rey que trameta un cavaller al pus breu que puxa al senyor Papa per donar-li a entendre los dits affers e les maneres e fi per que s'és fet, e escusar ab veritat lo dit arquebisbe, e que'l dit Pare Sent lo tinga per aquel qui és estat y és lo dit arquebisbe, com aço ell ex[?]entén lo dit senyor rey fer sens tarda.

Dat. Valencie, xv. kalend. septembris a. D. m. ccc. xxx. vi.

Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 79.

9

Avinyó, 6 octubre 1156.

El Papa demana a l'arquebisbe de Tarragona li envii testimoni fidedigne per màssatger o per escrit de tots els privilegis d'aquella seu respecte a la coronació dels reis d'Aragó.

Venerabili fratri Arnaldo archiepiscopo Terraconen. De privilegiis sedis Apostolice per que olim cuidam regi Aragonum qui tunc

^a Jaume III (1324-1343).

erat eiusque successoribu fuit ab apostolica sede concessum ut in civitate Terraconen, per antistitem illius loci coronari et iniungi valeret, licet carissimus in Chrito filius noster Petrus, rex Aragon. illustris, pridem alibi coronari se, ut intelleximus, fecerit, volentes certis ex causis ad id nos moventibus plenius informari, fraternitati tue per apostolica scripta in virtute obediencie districtius iniungendo mandamus quatinus privilegia huiusmodi que apud te tuamque Terraconen. ecclesiam dinoscuntur existere quecumque ac quotcumque et quorumcumque tenorum sint negocium predictum principaliter vel incidenter quomodolibet tangentia nobis per aliquam certam personam ydoneam, de qua tibi videbitur si tute fieri possit, alias eorum et cuiuslibet ipsorum transumptum de verbo ad verbum sub scriptura publica vel autentica integraliter et perfecte absque dimissione cuiusvis partis ipsorum vel clausule mittere, cessante dilationis obstaculo, non omittas; privilegia quidem predicta si ea originaliter miseris tibi cum illa viderimus et inde transumpta fieri fecerimus per personam remitemus predictam. Porro cum premissa per te fieri secrete velimus eidem fraternitati tue sub virtute iuramenti quo ecclesie Romane teneris astrictus iniungimus ut ea cuiquam persone per quam pandantur alicui nisi nobis nequaquam revelare vel communicare presumas.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 131, fol. 81 r n. 203. Regest publicat per Vidal, núm. 1107, col. 300.

10

Avinyó, 5 gener 1337.

Instruccions als nuncis del Papa per a que fixin a l'arquebisbe de Saragossa un terme dintre el qual es presenti a la cúria Romana.

Eisdem nunciis:

Cum sicut etc. ut supra proxime usque cupientes et attendentes nichilominus quod super hiis et quibusdam aliis presentia venerabilis fratris nostri Petri archiepiscopi Cesaraugustan. nobis existere noscitur oportuna, eidem archiepiscopo per alias nostras litteras districtius in virtute obediencie iniungendo mandamus, ut infra terminum quem vos quos ad partes illas destinamus propter predicta spetialiter vel alter vestrum eidem duxeritis prefigendum ad nostram personaliter non postponat. Quo circa discretioni vestre per apostolica scripta mandamus quatinus vos vel alter vestrum

per vos vel alium seu alios predictas nostras litteras memorato archiepiscopo, si, et quando vobis videbitur, presentantes, ei terminum competentem infra quem coram nobis se presentet personaliter prefigatis, nos exinde per vestras litteras vel instrumentum publicum harum seriem continens reddituri nichilominus certiores.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 131, fol. 91, n. 397. Regest publicat per Vidal, núm. 1194, col. 336.

11

El Papa facultia als seus Legats per a que excomuniquin els qui trenquin les treves que s'estableixin.

Eisdem electo et Henrico canonico Ambianen. Pacis hostis etc. ut supra proxime, usque ad *solidare*. Ubi vero, quod absit, nec in firmanda concordia, nec in treugis inter se invicem iniendis animos suos abilitare noluerint sed vestris salutaribus monitis et inductionibus in premissis parere et obedire penitus recusarint, vos, si expediens cognoveritis, usque ad certum tempus de quo vobis videbitur inter predictum regem ac gentes et valitores ipsius et adherentes eidem ex parte una, ac reginam, infantes et Petrum prefatos ac gentes et valitores ipsorum et adherentes eisdem ex altera, treugas quarum fedus pacis gerit ymaginem auctoritate apostolica indicatis per dictum tempus inter eos firmiter duraturas in regem et reginam infantes et Petrum ac gentes valitores et adherentes predictos et singulos eorundem cuiuscumque status conditionis vel dignitatis existant, etiam si valitores predicti pontificali seu regali vel alia quavis dignitate fulgeant treugas infringentes easdem aut quomodolibet non servantes excommunicationis sententiam promulgando eorumque terras subiciendo ecclesiastico interdicto. Non obstante etc. ut supra proxime usque *in finem*. Ceterum cum inobedientibus sic debeat obesse contemptus quod in preiudicium obedientium non redundet, volumus ut illum vel illos ex predictis principalibus eisque adherentibus qui treugas per vos vel vestrum alterum indictas contempserint forsitan observare sic prefatus processus vester afficiat quod alium vel alios quantum in eis fuerit treugas ipsas observare paratos in aliquo non contingat, sic quod obedientes huiusmodi vel adherentes eisdem eorumque terre non ligentur sententiis antedictis.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 131, fol. 109, n. 391. Regest publicat per Vidal, núm. 1189, col. 335.

12

Avinyó, 5 gener 1337.

Narrada la discussió que hi havia entre Pere III i la seva madrastra, Benet XII exhorta als nuncis que procurin concordar-los de nou, establint treves, enviant compromisaris a Roma i desfent els compromisos que s'oposin a la concòrdia.

Dilectis filiis Beltraminum, electum theatin. et magistrum Henrico de Aste, capellano nostro causarum nostri palatii auditori, apostolice sedis nunciis. Pacis hostis invidus caritatis cunctorumque malorum incentor ibi libentius discordiarum semina iactat suarumque molimina nequiciarum exercet ubi periculosiorem novit esse discordiam et dissidiorum causam in multorum grave periculum, velut furentis ignis incendium, posse conspicit pernitiosius dilatari. Ecce siquidem, quod dolenter accepimus et referimus conturbati, inter carissimum in Christo filium nostrum Petrum, regem Aragonum illustrem, ex parte una et carissimam in Christo filiam nostram Elionoram, reginam Aragonum illustrem, relictam clare memorie Alfonsi regis Aragonum patris eiusdem Petri, ac dilectos filios nobiles viros infantes natos dictorum Alfonsi et regine, et Petrum dominum de Cherica, tutorem eorundem infantium ex altera, procurante humani generis inimico, gravis dicitur suscitata discordia ex qua timentur non solum animarum pericula sed depopulationes locorum, strages corporum, dampna rerum, et alia pro dolor non facile numeranda dispendia que inter sublimes personas guerrarum commotio consuevit inducere, provenire, nisi per oportuna et accelerata remedia, ei, priusquam fortius invalescat, salubriter obvietur. Quia igitur ad nos, qui licet immeriti vices regis pacifici gerimus ac plenitudine fungimur potestatis apostolorum principi suisque successoribus ex alto concessa singulariter pertinet in universali ecclesia cunctisve fidelium regnis pacem querere, ac ipsam facere diligentius observari, et propterea plenius desiderantes affectibus ut inter predictos, fomite cuiuslibet dissensionis extincta, pacis solide federa reformantur, sitque inter eos animorum idemptitas et eadem vigeat concordia voluntatum nostrumque circa premissa desiderium cupientes impleri ac de probate fidei vestre constancia et industria circumspectionis experte plenam in Domino fiduciam obtinentes, tractatum et reformationem concordie inter eos eandemque tangentia, vobis auctoritate presentium duximus committenda, discretioni vestre districtius iniungentes quatinus ad partes illas vos per-

sonaliter conferentes eosdem regem, reginam, infantes, et tutorem ad pacem et concordiam iuxta datam vobis ex alto prudentiam sollicitis monitis et efficacibus persuasionibus inducatis ut, eo auxiliante qui est pax nostra, vestraque cooperante solertia, tam utilis tamque optanda concordia possit celeriter provenire. Quod, si forte dicte partes vel earum altera ad pacem et plenam concordiam inter se firmandam se noluerint coaptare, ipsas ad ineundum inter se treugas obligationibus atque penis et iuramentorum prestationibus roborandis usque ad certum tempus, de quo vobis expedire videbitur, inducatis ut medio tempore, qualibet inter ipsas et gentes earum hostili commotione cessante, possimus per sollicitudinis apostolice studium inter eas pacem et concordiam, Deo propicio, solidare ipsasque partes etiam inducendo ut si eis videatur expediens procuratores suos super hiis sufficienter instructos ad presentiam nostram studeant destinare quia parati erimus prout tranquillo statui eorumque concordie expedire viderimus plenis desideriis et sollicitis studiis ad hec interponere diligentie nostre partes. Ut autem in hoc impedimenti vel obstaculi, seu turbationis cuiuslibet tollatur occasio dissolvendi et revocandi omnes pactiones, obligationes, confederationes et colligationes inter quoscumque nobiles et magnates, ac communitates, universitates, cives, et incolas, ac personas alias quomodolibet unitas iuramento vel quacumque alia firmitate vallatas, necnon etiam relaxandi huiusmodi et alia quelibet iuramenta a quibuscumque prestita per que nutriri discordia et huiusmodi pax et concordia possent quomodolibet impediri, prout ea secundum Deum videritis dissolvenda, irritanda, revocanda, seu etiam relaxanda. Et insuper contra quoscumque turbatores seu impeditores pacis et concordie huiusmodi cuiuscumque dignitatis, status, vel conditionis existant etiam si pontificali vel quacumque alia prefulgeant dignitate procedendi eosque per censuram ecclesiasticam et alia remedia, de quibus vobis expedire videbitur, compescendi. Non obstante si eis vel eorum aliquibus communiter vel divisim a sede apostolica sit indultum sub quacumque forma vel conceptione verborum quod interdicti, suspendi, vel excommunicari vel eorum terre ecclesiastico interdicto supponi quavis auctoritate non possint et qualibet alia dicte sedis indulgentia generali vel speciali cuiuscumque tenoris existat per quam presentibus non expressam vel totaliter non insertam effectius earum impediri valeat vel differri vobis et vestrum cuilibet plenam et liberam concedimus, auctoritate apostolica, facultatem.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 131, fol. 109 r. n. 391. Regest publicat per Vidal, núm. 1188.

13

Avinyó, 7 gener 1337.

Benet XII mana a l'arquebisbe de Saragossa que es presenti a la seva cúria per a parlar de les discòrdies entre el rei d'Aragó i la seva madrastra.

Venerabili fratri archiepiscopo Cesaraugustan. Cum sicut displicenter audivimus inter carissimum in Christo filium nostrum Petrum, Aragonum regem illustrem, ex parte una et carissimam in Christo filiam nostram Elionoram, reginam Aragonum illustrem relictam clare memorie Alfonsi regis Aragonum, ac dilectos filios nobiles viros eorundem Alfonsi et regine liberos et Petrum dominum de Cherica, eorum tutorem, ex altera, necnon et inter prefatum Petrum regem Aragonum et carissimum in Christo filium nostrum Alfonsum, regem Castelle illustrem, invicem graves dissensiones fuerunt, hoste procurante humani generis, suscitatae, Nos gravibus nec facile numerandis personarum et rerum periculis ex eisdem dissensionibus merito formidandis obviari studio paterne sollicitudinis per oportuna et accelerata remedia et inter eosdem dissidentes reformari pacis et concordie federa cupientes et attendentes nichilominus quod super hiis et quibusdam aliis presentia tua nobis existere dinoscitur oportuna, fraternitati tue per apostolica scripta in virtute obediencie districtius iniungendo mandamus quatinus infra terminum quem tibi dilecti filii Beltraminus, electus Theatin., et magister Henricus de Aste, canonicus Ambianen, capellanus noster causarum nostri palatii auditor, nostri et apostolice sedis nuncii, quos propter premissa destinandos ad partes illas providimus vel alter eorum tibi duxerint prefigendum ad nostram te conferre personaliter presentiam non postponas.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 131, fol. 90 r. n. 397. Regest publicat per Vidal, núm. 1193, col. 336.

14

Vistabella, 29 Març 1337.

El rei escriu al Papa Benet XII que envia a la Cort d'Avinyó els ambaixadors Vergua i Ançà.

Legatio ad dominum papam commissa nobilibus Blasio Maça de Vergua et Peregrino de Ançano, iusticie Aragonum.

Sanctissimo et beatissimo in Christo patri et domino, dom. Benedicto, divina providentia s. Romane et universalis ecclesie summo pontifici, Petrus, Dei gratia rex Aragonum, etc., eius humilis filius et devotus pecum oscula beatorum. Ad pedes sanctitatis vestre nob. Blasium de Vergua et discretum Peregrinum de Ançano, iusticiam Aragonum, militem, consiliarios nostros dilectos, pro quibusdam negociis nos et Cesaraugustanum archiepiscopum, cancellarium nostrum dilectum, vehementer tangentibus providimus destinandos, beatitudini vestre humiliter supplicando quatenus nuntios nostros dignetur benigne recipere et audire, et exhibere eis expeditionem favorabilem et benignam.

Dat. in loco Vistabelle iiii. kalend. aprilis, anno Domini m. ccc. xxx. septimo.

Ego Petrus, mandato regis facto per litteram secretam.

Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 91.

15

Vistabella, 29 març 1337.

Pere IV escriu al cardenal Joan bisbe de Porto recomanant-li els seus nuncis que parlavan amb el Papa sobre l'afar de l'arquebisbe de Saragossa.

Reverendo in Christo patri domino Iohanni ⁴ divina proidentia episcopo Portuensi, speciali amico nostro, salutem et reverentiam debitam cum honore. Quot et quanta Cesaraugustanus archiepiscopus

⁴ Joan de Convensis, bisbe de Tolosa, creat cardenal per Joan XXII el 18 de desembre de 1327 amb el títol de S Vitale, i en 1331 nomenat bisbe de Porto, † 20 nov. 1344. EUBEL, I, pàg. 16.

Cartes semblants foren trameses: a Gaucelm Joan Deuza, creat cardenal per Joan XXII el 17 de desembre de 1317, i nomenat bisbe d'Albano l'any 1330, † 3 agost 1348. EUBEL, I, pàg. 15;

a Pere. Després, creat cardenal el 20 de desembre de 1320, prenent el títol de bisbe Prenestin, el 25 de març de 1323, † 30 de setembre de 1361. EUBEL, I, pàg. 15.

i a Bertrand de Montfavència (Cfr. ncta 7).

També va escriure el rei Pere als demés cardenals recomanant-los que ajudessin i guessin als seus ambaixadors. La nota la trobem en el ms. A/3, fol. 92, de l'Acad. de la Història. Són els següents:

Anibald (Gaetani) de Ceccano, creat cardenal el 18 de desembre de 1327, i nomenat bisbe Tusculà l'any 1333. EUBEL, I, pàg. 15;

Bertrand de Pouget, cardenal amb el títol de S. Marcel del 18 de desembre de 1316, i bisbe d'Òstia del 18 de desembre de 1327, † el 3 de febrer de 1352. EUBEL, lloc cit.;

Pere Bertrand, cardenal del títol de S. Climent (20 desembre 1331, † 23 gener 1348);

copus, cancellarius noster dilectus, pro nobis pertulit et persecutionibus innumeris hactenus extitit persecutus fraternitatem vestram credimus non latere, et attendentes hii qui talia procurarunt per se et sequaces suos se contra eum optinere non possent malitia preliari cum manu domini Pape, falsis suggestionibus coloribus extraneis exquisitis, eundem archiepiscopum per ven. Beltraminum, electum Teathin., et Enricum de Aste, auctorem sacri Palatii caesarum domini pape, cum littera eiusdem Domini minus reverenter apud locum Castilionis, ubi parlamentum cum nostris subditis tenebamus, et in non modicum nostri honoris contemptum citari fecerunt, ut lxx. die a tempore citationis huius ei facte coram dicto dom. pape personaliter comparere deberet. Et quia dedecus impensum dicto archiepiscopo nec immerito proprium reputamus, nobilem Blasium Maça de Vergua et discretum Peregrinum de Ançano, iusticiam Aragonum, militem, nostros consiliarios dilectos, ad dominum papam transmittimus super hiis et dependentibus ab eisdem, de quibus paternitatem vestram vive vocis oraculo ex parte nostra latius informabunt. Amicitiam vestram de qua plurimum confidimus deprecantes quatenus eosdem nuncios dirigatis propensius in agendis taliter quod ad nos redeant feliciter expediti, et exinde vobis teneamur ad merita gratiarum.

Dat. in loco de Vistabella, iiii. kalend. aprilis, anno predicto.

Idem.

Acad. Hist., Ms. A/3, fol. 92.

Talayraud, del títol de S. Pere ad Vincula (25 març, † 17 gener 1364; Pere Gómez, bisbe de Cartagena, cardenal titular de Santa Práxedes, † el 14 de juliol de 1348;

Jaume Caietà de Stephanesci, card. del títol de S. Jordi ad Velum aureum (17 desembre 1295, † 23 juny 1341);

Ramon Guillem de Fargis Vasco, titular de santa Maria nova (19 desembre 1310, † 5 octubre 1346);

Joan de Colonna, titular de S. Angel (18 desembre 1327, † 3 juliol 1348);

Gallart Lamotte, cardenal diaca de S. Llúcia in Silice (18 desembre 1315, † 200 desembre 1356);

Arnau de Pelagrua, card. diaca de S. M. in Porticu (25 desembre 1405, † agost de 1331);

i Napoleó Orsini, cardenal diaca de títol de S. Adrià (16 maig 1288, † 23 març 1342).

16

Mosquerola, 31 març 1337.

El rei escriu als nuncis que, si no pot tenir lloc l'entrevista acordada a Terol, es prorrogui a l'arquebisbe de Saragossa el plaç que sia assenyalat per a presentar-se a la cúria Romana.

Petrus etc. ven. et discretis Beltramino, electo Theatin, et magistro Enrico de Aste, canonico Ambiamen, capellano dom. Pape, eiusque sacri palatii auditori, salutem etc. Nostis qualiter nuper apud locum Castilionis extitit ordinatum quod ad locum Terolii, agnita primitus voluntate illustris regine Aragonum et eius seguacium, reverendi patres archiepiscopus Cesaraugustanus et episcopus Barchinonensis⁵ qui ex-parte nostra tractatores deputati fuerunt die per nos prefigenda eisdem vel nobis significanda personaliter se conferrent. Et quia nos in regno Aragonum habemus aliqua ardua negocia expedire que sine presentia dicti archiepiscopi comode expediri non possunt, nos ex affectu rogamus quatinus si de proximo dictorum archiepiscopi et episcopi Terolii cum presentia opportuna nobis pro citius significare curetis, alioquin ex quo condam negocia non possunt expediri ad presens, faciemus alibi facta nostra scire quod die nos prefigenda eisdem in loco aderunt antedicto, dum tamen interea terminus assignatus per vos dicto archiepiscopo ad sedem apostolicam accedendi non currat, vel saltem in tempus longius a modum prorogetur. Et super hiis frater Sancius⁶, confessor noster, vos vive vocis oraculo latius informabit, cuius relatibus fidem indubie poteritis adhibere.

Dat. in Mosquerola, pridie kalend. aprilis anno Domini m. ccc. xxx. septimo.

ACA. Reg. 1054, fol. 29 v.

⁵ Ferrer d'Abella O. P. (30 agost 1334, † 21 desembre 1344). EUBEL, I, pàg. 128.

⁶ Fra Sanç López d'Ayerbe, després bisbe de Tاراçona (1343-1346) i arquebisbe de Tarragona (1346-1357). Vegeu: *Arch. Ibero-amer.*, 31 (1929), 166-176.

17

Montalban, 8 abril 1337.

El rei escriu als ambaixadors que comuniquin al missatger de l'arquebisbe de Saragossa el que han de dir al Papa i s'aconsellin amb el cardenal Bertrand.

Petrus etc. nobili Blasio Maça de Vergua et Peregrino de Ançano, iustitie Aragonum, consiliariis nostris dilectis salutem, etc. Significamus vobis quod rev. in Christo pater Petrus, Cesaraug. archiepiscopus, cancellarius et consiliarius noster dilectus, mittit ad Romanam curiam super suis negociis peragendis discretum Iohannem Sancii de Maiorali, camerarium sedis Cesaraugustan., propter quod providimus atque volumus quod vos omnia ea que ratione vestre legationis acturi estis aut egeritis cum dicto dom. Papa communicetis camerario supradicto, et super hiis que dicturi eritis cum dom. Papa et cardinalibus habeatis consilium cum rev. in Christo patre dom. Bertrando⁷, sancte Marie in Aquiro cardinali, qui, ut pro certo tenemus, vobis, honore nostri, impendet auxilium et favorem.

Dat. in Montealbano, vii. idus aprilis, anno Domini m. ccc. xxx. septimo. — Egidius Petri mandato domini regis.

ACA, Reg. 1054, fol. 50.

18

Daroca, 21 agost 1337.

El rei prega i requereix al Capítol de Saragossa que pagui les despeses del prior del susdit Capítol per a assistir als tractes entre el rei, els nuncis papals i la reina N'Alionor.

Petrus, Dei gratia etc. Ven. et disc. capitulo eccl. Cesaraugustane, salutem et dilectionem. Significamus vobis nos, propter absentiam rev. in Christo patris Petri, divina providentia eiusdem ecclesie archiepiscopi, cancellarii nostri dilecti, voluisse et ordinasse

⁷ Bertrand de Montefaventio, creat card. diaca el 18 de desembre de 1316, † 1 desembre 1342. EUBEL, I, pág. 15.

Acenarium de Rada, priorem nomine dicte eccl. Cesaraugustane, tractatibus qui inter nos et illustrem dominam reginam Elionoram per papales nuntios inchoati existent interesse debere, cumque non deceat priorem ipsum dictis tractatibus assistentem sumptibus (h)onerari, vos rogamus et requirimus quatinus dicto priori in expensis providere velitis, quamdiu predictis intenderit, sicut pro negotiis ecclesie extra civitatem Cesaraugustanam proficiscentem sibi est solitum ab ecclesia provideri.

Dat. Daroce, xii. kalend. septembris anno Domini m. ccc. xxx. septimo. — Franciscus de Prohome mandato regis facto per Viscancellarium.

ACA, Reg 1054, fol. 129 r.

19

València, 27 març 1338.

Ordenació de la casa reial

Super ordinationibus domus domini Regis.

Noverint universi quod nos Petrus, Dei gratia rex Aragonum, etc. Circa provisionem et statum domus nostre, ut convenit, providere volentes, cum presenti carta nostra et ordinationem subscriptam fieri providimus sub forma sequenti: Primo quod nos infra duos annos primo venturos et continue sequentes non recipiamus aliquem de domo nostra nisi per mortem vel mutationem alicuius qui domesticus noster nunc existat. Item quod nos deinceps non faciamus assignationem vel fieri faciamus alicui persone in regnis vel terris nostris, tam cismarinis quam ultramarinis, de aliquibus quantitibus pecunie per curiam regiam debitis vel debendis; immo factas iam cum presenti ex certa scientia revocamus, easque volumus carere viribus et effectu, cum preccuniam quamcumque ad nostram curiam spectantem ad manus nostri thesaurarii providimus devenire, et per eum solutiones ordinaverimus fieri quibuscumque.

Item quod nos non faciamus donum vel gratiam alicui persone que aministret aliquid pro curia nostra, de quo, scilicet, dono vel gratia ipsa persona sibi possit satisfacere vel etiam retinere. Excipimus tamen abinde quod dilectus consiliarius noster Bonanatus de Petra, baiulus Cathalonie generalis, possit penes se retinere vel sibi satisfacere in quinque millia sol. Barchinone quos exsolvit.

seu solvere tenetur Ferrario de Lileto, precessori (sic) suo in officio antedicto. Insuper quod non faciamus remissionem vel relaxationem de peccuniis adjudicatis vel aliis esdevenimentis ad nostram curiam spectantibus et provenientibus nisi tamen de medietate, cum iam dudum aliam medietatem cum iuramento provisioni domus nostre duxerimus assignandam.

Item quod dies mercurii deputati sint et eos assignamus ad nostra negocia propria et nostre curie expedienda.

Item quod [notarius] et sigilla nostra tenens, et quicumque qui fuerint assignati ad cartas et litteras nostras regias expediendas non valeant expedire aliquam cartam vel litteram remissionis mortis vel alicuius criminalis vel civilis negotii peccuniam continentis vel tangentis absque conscientia et voluntate nostri thesaurarii prelibati.

Item quod nos non faciamus lexiam vel gratiam alicui persone, exceptis extraneis vel pauperibus seu miserabilibus personis, de iure sigilli nostri, de gratis videlicet per nos fiendis vel de aliis cartis seu litteris, nisi tamen de medietate iuris sigilli predicti et quod de ipsa medietate non admittant albarana seu littere pro rata debitorum suorum.

Item quod magister rationalis curie nostre vel eius locum tenens aut scriptores officii sui non possint expedire finaliter aliquod comptum collectorum vel aliorum quousque noster thesaurarius ipsum comptum clare viderit vel recognoverit, nec etiam recipere vel satisfacere sibi de restis comptorum, videlicet, ex debitis que eis debeantur, excepto tamen in quitatione et vestitu eorum ordinariis.

Item quod ordinatio per nos facta super comptis reddendis per officiales annuatim teneatur et observetur.

Quam quidem ordinationem predictam et omnia et singula supra expressa nos, dictus rex, pro observatione sincera eorundem iuratus per Dei et eius quatuor Evangelia manibus nostris corporaliter tacta tenere et complere et inviolabiliter observare et observari facere, ut superius expressatur, et etiam iurare fecimus dilectos consiliarios et vicecancellarios nostros, Johannem Ferdinandi Munionis, legum doctorem, Domegium de Tarba, Raymundum de Boyl, thesaurarium, Dominicum de Claromonte, magistrum rationalem, Egidium Petri de Buysan, notarium, G. Augustini, G. de Villa, scriptores nostros, quod contra predicta vel eorum aliquid non venient seu facient ex eorum officiis ullo modo. In quorum omnium testimonium presentem cartam nostram fieri iussimus nostro sigillo munitam.

Dat. Valentie, iiii. kalend. martii, a. Domini millesimo ccc. xxx. iiii. — Bn. Morelli, mandato domini Regis.

ACA, Reg. 1055, fol. 116.

20

Saragossa, 21 juliol 1338.

El rei escriu a l'arquebisbe que ha fet el que ha pogut per ell i que no dimiteixi la cancelleria sense pensar-s'hi, i l'espera aviat per explicar-li la intenció reial.

Petrus etc. Reverendo in Christo patri Petro, divina providentia Cesaraugustano archiepiscopo, cancellario nostro dilecto, salutem, etc. Litteram vestram quam dilectus confessor noster frater Sancius Luppi de Ayerbis nobis presertavit et per quam expeditionem a curia Romana nobis significastis nos noveritis recepisse. et licet de expeditione predicta gauderemus tandem de modo expeditionis displicet valde nobis, nam habeatis pro constanti quod nunquam fuit nec est intentio nostra quod cancellariam quomodo libet dimitatis et hoc per facti experientiam videre poteritis, Domino concedente, nec ea que subgesta fuerunt ut super predictis fuerat scriptum domino pape ex parte nostri posset quisquam verificare, quinimo de contrario per plures litteras manu etiam nostra scriptas ad plenum constat et constare potuit domino antedicto. Quare paternitatem vestram intento precamur affectu quatinus postponendo ad presens predicta, nec in eis aliquatenus cogitando regresum vestrum ad nos, ut comodius poteritis, celeretis nam eo tunc in premissis providebimus et vobis lacius explicabimus mentem nostram.

Dat. Cesaraugust. sub nostro sigillo secreto xii. kalend. augusti, a. Domini millesimo ccc. xxx. octavo.

Franciscus de Prohoma mandato regis facto per confesorem et fuit signata per dominum R.

ACA, Reg. 1111, fol. 165 r.

21

Avinyó, 24 juliol 1338.

Benet XII escriu a la reina vídua n'Alionor sobre la partença de l'arquebisbe de Saragossa de la Cúria Romana i tot imputant als escriptors de la reina algunes frases de la carta reial poc correctes, espera que tindrà bons consellers que revisaran d'ara en avant els instruments que ixin de la seva cancelleria.

Carissime in Christo filie Elionore, regine Aragonum illustri. Benigne receptis serenitatis regie litteris per quas, inter cetera, supplicabas instanter ut venerabili fratri nostro Petro, archiepiscopo Cesaraugustano, nollemus licentiam concedere de Romana Curia recedendi te super aliquibus que inserta fuerant in quibusdam aliis tuis litteris alias nobis missis, nichilominus excusando ad hoc tibi, filia carissima, breviter respondemus quod, cum prefatus archiepiscopus olim ad nostram presentiam, ut tua novit excellentia, personaliter evocatus per annum et ultra in Romana curia moram traxisset, respondissetque hiis que per procuratores seu nuncios tuos et dilecti filii nobilis viri Petri, nati clare memorie Jacobi regis Aragonum comitis Ripacurcie, fuerunt contra ipsum coram nobis et fratribus nostris proposita et obiecta, nec ipsi procuratores et nuncii vel aliquis eorum, quamquam ad supplicationem dicti comitis vocatio eiusdem archiepiscopi fuisset facta, partem voluerunt facere contra eum nec sufficienter constabat de illis que adversus memoratum archiepiscopum fuerant proposita et obiecta, Nos, premissis et aliis que circa hec debuerunt considerari diligenter attentis, maturaque deliberatione previa, vidimus quod cum honestate nostra et absque iuris iniuria non poterat per amplius in curia dictus archiepiscopus retineri, maxime quia pro eius licentia carissimi in Christo filii nostri... Francie... Navarre et... Aragonum reges illustres apud nos precibus affectuosis institerant et instabant, et idcirco priusquam ad nos predictae littere pervenissent memorato archiepiscopo concesseramus licentiam recedendi de Curia, et ipse iam per aliquos dies ante arripuerat iter suum, eidem tamen districtius per nos inhibito et iniuncto ne deinceps in curia vel domo regis eiusdem Aragonum cancellarie vel aliud publicum officium per se vel alium, re vel nomine, tenere vel exercere presumat, nec in curia dicti regis diutinam moram trahat, sed potius in suis civitate, diocesi et provincia intendendo cure commissi sibi gregis dominici personaliter residere procuret. Porro licet verba illa

indecenter ac minus provide inserta in tuis pridem nobis directis litteris nequaquam tibi, filia dilectissima, sed magis insipientibus ipsarum dictatoribus imputemus, prudentiam tamen regiam diligentem esse deinceps cupimus et attentam ut tales consiliarios habeat, qui existentes tui honoris et commodi fideles et fervidi zelatores, transire sub tuo regio nomine reprehensibiles non sinant litteras, et illas presertim quas te, filia dilectissima, Romano pontifici et sedi apostolice, apud quos littere ac negotia consueverunt examinari perspicatius contigerit destinare.

Dat. Avinione viiii. kal. augusti anno quarto.

Arxiu Vaticà, Reg. Vat. 133, fol. 73, n. 258. Regest publicat per Vidal, n. 1924, col. 558.

22

València, 29 setembre 1338.

El rei escriu al seu oncle l'infant Ramon Berenguer que no retrassi el seu viatge a Avinyó encara que els templers no li hagin assignat el viàtic ja que a Barcelona trobarà qui li doni la provisió necessària.

Petrus Dei gratia rex Aragonum, etc. Inclito infanti Raymundo Berengarii, comiti Montanearum de Pradis, patruo nostro karissimo, salutem et sincere dilectionis affectum. Vestram recepimus litteram inter alia continentem qualiter vos eratis paratus, iuxta provisionem per nos factam, ad curiam Romanam dirigere gressus vestros, set quia Templum de illa pecunie quantitate quam nobilis Othonus de Montecatheno, consiliarius noster, vobis tradere debebat, nondum habueratis, a locis nostris per legationem vobis commissa minime recesistis. Sane cum nos velimus et etiam cupiamus ut vos pro complenda legatione predicta ad dominum summum pontificem accedatis, propterea vos rogamus quatenus, si dictam pecuniam a dicto nobili seu eius procuratore recepistis, gressus vestros ad presentiam dicti domini summi pontificis dirigatis; si vero ipsam non habuistis, accedere ad presentiam dicti domini summi pontificis minime postponatis, quoniam per nos taliter provisum est quod, cum in civitate Barchinonensi fueritis, ipsam vobis tradi procul dubio faciemus, et in predictis, sicuti honorem nostrum carum habetis, dilationem aliquam minime apponatis, cum, prout scitis, detrimentum nobis iminere poterit in eisdem.

Dat. Valentie iii. kalend. octobris, anno Domini m. ccc. xxx. viii.

ACA, Reg. 1555 fol. 54.

23

València, 2 novembre 1338.

El rei escriu a l'arquebisbe de Saragossa que es faci càrrec de que la provisió de la cancelleria és feta a utilitat general i, en particular, del mateix ofici.

Petrus, etc. Reverendo in Christo patri Petro, divina providentia Cesaraugustano archiepiscopo, salutem et sincere dilectionis affectum. Dilectum Paschasium Dominici, canonicum Tutellanum, clericum et nuntium vestrum, quem cum littera vestra credentie ad nos noviter destinastis, benigne recepimus et ea que virtute per vos sibi comisse credentie nobis exposuit intelleximus diligenter. Retulit nobis namque quod vos ex provisione pridie per nos facta de Cancellaria nostra in persona incliti infantis Petri, Rippacurcie et Impuriarum comitis, patrum nostri carissimi, sentiebatis vos multipliciter agravatum, eo quod licet sanctissimus in Christo pater dominus Summus Pontifex vobis ipsum interdixisset officium non tamen privaverat vos eodem. Preterea nobilis Luppus de Luna, nepos vester, fuit multum gravatum a nobis quia cavallerias quas dudum concesseramus... nunc restituimus nobili Petro de Xerica... quibus omnibus intellectis vobis ducimus respondendum quod nos pro universali bono et utilitate comuni regnorum ac terrarum ac subditorum omnium quibus, actore Domino, presidemus, ex causis rationabilibus atque iustis que nos ad id merito induxerunt, quarum aliquas vos scimus, proculdubio, non latere, predicte Cancellarie officio, que diutinam vacationem seu suspensionem non patitur, de persona predicti infantis Petri, qui per se vel deputandos ab eo quos ipse voluerit, regat illud et dirigat duximus providendum. Quod si vestra paternitas, recto libramine, quietoque corde ac tranquilla mente discussarit, id fore prudenter, utiliter, ac honorifice ordinatum clare prospiciet, vestraque solers discussio super eo conquestionem cuiusque gravaminis non admittet...

Dat. Valentie iiii. nonas novembris, a. Domini 1338.

Dominicus de Biscarra, mandato regis facto per vicecancellarium.

ACA, Reg. 1055, fol. 69.

24

València, 17 març 1339.

Inquisició manada pel rei Pere sobre tots els oficials reials de Jaume II fins al present.

Petrus... fidei nostro iustitie ville Xative, vel eius locum tenenti. etc. Cum nos, habita deliberatione et maturo consilio preveniente, pro conservatione iustitie ac bono statu incolarum, regnorum et terrarum nostrarum dilectos consiliarios nostros P. Despens, legum doctorem, et P. Cima, iurisperitum, ad inquirendum adversus universos et singulos qui, temporibus serenissimorum dominorum regum Aragonie, videlicet Iacobi, avi, et Alfonsi, patris, nostrorum me. recolende, et etiam tempore nostro tam intra quam extra domum regiam officia tenuerunt, duxerimus deputandos, et propterea infrascriptas preconizationes, prout eas in civitate Valentie iam fieri fecimus, in dicta villa per vos cum presenti ordinaverimus fieri et volumus: Ideo vobis dicimus et districte precipiendo mandamus quatenus preconizationes easdem in villa predicta cum tubis et nafil in locis videlicet assuetis protinus preconizari et fieri publice faciatis, ne de cetero inde aliquis ignorantiam valeat allegare. Quarum quidem preconizationum alterius tenor talis est:

Ara hojats que us fa a saber lo senyor rey, que com ell haja ordonat e manat que sia feta general inquisició, e per offici, contra tots e sengles cancellers e vicecancellers, e contra tresorers e lurs lochtinents, e contra notaris qui hagen tengut los segells reyal, contra maestres racionals, e escrivans de ració, e contra los ajudants e substituets de tots los damunt dits, e contra porters, cullidors, e altres encara cullidors de cenes, subsidis, questes, peytes, o qualsevol altres drets reyal, e contra tots altres oficials de la casa reyal, e contra portantsveus e lochtinents de procuradors, fiscals e lurs substituets, e contra sobreijuncters, e contra salmedimes, merins, jueç e alcaldes, e contra los assessors de cascun dels damunt dits, e contra saliners e substituets d'aquells, e contra scrivans de les corts dels officis damunt dits, e contra tots altres e sengles qui officis de jurisdicció, administració e altres hagen tengut e ara tenen, axí dins com defora la casa reyal en los regnes d'Aragó de València e en Cathalunya per lo senyor rey en Jacme, avi d'aquell, e per lo senyor rey n'Anfós, para d'aquell, e per ell, axí en temps que'l dit senyor rey n'Anfós e aquest senyor rey eren

primogènits com après que foren reys, e contra los deputats a la ordinació de la ànima del dit senyor rey en Jacme, escrivans, cullidors, distribuïdors, ajudants e altres oficials de la dita ordinació que sien de la reyal jurisdicció, e contra domèstichs de les cases reials, compradors d'albarans que s'haguessen a pagar per los deputats e per los tesorers o sos lochtinents, e contra aministradors, cullidors del bovatge o de rendes e altres drets dels dits senyors reys e lurs lochtinents, e a les dites inquisicions a fer e complir tro a sentència haja ordonats e assignats micer P. Despens, doctor en leys e en P. Cima, savi en dret, consellers del dit senyor rey; per ço lo dit senyor rey diu e mana que tota persona qui alguna cosa haurà donat en diners o en altres coses als dits cancellers, vicecancellers, tesorers, e als altres oficials e persones desús declarades contra los quals es manda fer inquisició, o a lurs domèstichs, familiars o de casa sua, o haurà reebut dels dits oficials tort, injúria, calúmnia o força e violència contra dret e contra rahó, que ho vinga manifestar clarament e secreta, o en altra manera, als dits inquisidors o a lo .i. d'ells, car lo senyor rey per pur offici, sens plet, e sens messions d'aquells, los farà restituir les coses donades o toltes, forçades, o preses, no degudament o injusta. En axí que cascun qui en secret o en altra manera proposarà sen clam, o darà capitols als dits inquisidors, sàpia que u farà sens incurrimment d'alguna pena e sens paor de publicació, que no serà dexalat de ço que dirà o darà per escrit en secret. En altra manera sàpien que si les dites coses no diran o daran per escrit, en secret o en altra manera als dits inquisidors o a lo .i. d'ells, que serà enantat contra quells e cascun d'aquells e cascun d'aquells axí com tells qui han corromput los oficials del senyor rey, aytant com de justícia fer se puxa ni deja.

Alterius vero preconizationis tenor hic est:

Ara ojats que us fa a saber lo senyor rey que tothom qui haja hauda alguna gràcia del senyor rey n'Anfós, de bona memòria, pare seu, ni d'aquest senyor rey, si's vol ans que fos rey o après, e per aquella gràcia a empetrar o en altra manera haurà dat algun servey a algun official o domèstich dels dits senyors reys, que ho vinga demostrar e preposar secretament devan micer P. Despens, doctor en leys, o en P. Cima, savi en dret, consellers del dit senyor rey, inquisidors contra qualsevulles oficials reials deputats. En altra manera sàpia aquell a qui la dita gràcia serà estada feta que no li serà observada.

Volumus pretereā et vobis mandamus quod, cum preconizationes fieri feceritis supradictas, id dictis nostris consiliariis vel ip-

sorum alteri per vestras litteras sigillatas sigillo dicti vestri officii intimetis.

Dat. Valencie, xvi. kalend. aprilis, a. Domini m. ccc. xxx. viii.

Franciscus Fuxi, mandato Regis facto per Dominum infantem Petrum.

Similes infrascriptis, videlicet: Iusticie. ville Morelle, Muri-veteris, Castellonis Campi de Burriana, Algezire, Villeregalis, vel eius locum tenenti.

ACA, Reg. 1055, fol. 134-135.

25

Montblanch, 19 juny 1341.

El rei ordena al tinent segells que els oficials de la tresoreria puguin veure i llegir els registres i cartes de l'escrivania, que hagin de copiar o traslladar.

Petrus, etc. Dilecto notario et sigilla nostra tenenti, Egidio Petri de Buysan, et eius locum tenenti, salutem, etc. Recolimus pridem cum alia nostra littera dat. Barchinone, quinto kalend. madii, anno subscripto, pro bono statu et reformatione regiminis cancellarie et scribanie curie nostre, ac rei publice utilitate, statuta et ordinationes quasdam fecisse, prout in ipsa nostra littera latius et clarius expressatur. Verum, cum scriptores et adiuvantes officiorum thesaurarie et rationalis nostre curie quasi continue habeant interesse et vacare circa notamenta extrahenda a registris dicte nostre scribanie et expeditionem diversarum cartarum et litterarum regiarum tangentium officia thesaurarie et rationalis predictorum pro nostris nonnullis negociis circa que habent et debent vacare, prout ab antiquo est fieri consuetum, nostreque intentionis fuerit et existerat quod scriptores et adiuvantes officiorum thesaurarie et rationalis predictorum possint et debeant registra, cartas et litteras dicte nostre scribanie et in ipsa existentes et que fuerint tenere, legere, perquirere et translatare, in quantum pro nostris negociis et nostre curie et ratione suorum officiorum predictorum ipsis incumbit, propterea, licet ex superabundantia dictam provisionem declarantes, volumus et vobis expresse et ex certa scientia dicimus et mandamus quatenus registra dicte nostre scribanie et cartas et litteras regias que et quas dicti scriptores et adiuvantes dictorum officiorum thesaurarie et rationalis videre, legere, tenere, et translatare voluerint, habuerint ac pecierint per ipsos libere

permittatis. Et hoc nullatenus inmittetis cum intentionis nostre fuerit et existat, ut predicatur, ac si fieri debeat et fuerit hactenus usitatum.

Dat. in Montealbo, xiii. kalend. iulii, a. Domini m. ccc. xl. primo.

A., vicecancellarius. G. de Moravia, mandato regis facto per vicecancellarium.

ACA, Reg. 457, fol. 107.

26

Avinyó, 3 juliol 1342.

Clement VI revoca la prohibició feta per Benet XII de que l'arquebisbe de Saragossa exercís l'ofici de canceller o qualsevol altre càrrec públic.

Ven. fratri Petro archiepiscopo Cesaraugustano, salutem etc. Olim, sicut accepimus, fel. rec. Benedictus papa xii., predecessor noster, propter aliqua super quibus delatus fueras coram eo te fecit ad suam presentiam evocari, et deinde, te ac quibusdam adversariis tuis in Romana curia presentibus, certi articuli contra te propositi et ad contenta in eis per te responsiones subsecute fuerunt. Tandem vero, omnibus hinc inde prepositis et responsis ac aliis emergentibus ex eisdem auditis plenius et discussis, voluit predecessor noster prefatus quod tu ad ecclesiam tuam pro exercendis et exequendis hiis que ad tui pertinebant officium presulatus redires, recedendi de dicta curia tibi per ipsum licentia speciali concessa. Verumptamen predecessor prefatus certis ex causis ad id eum moventibus tibi tunc in sua presentia constituto in virtute obediencie ac iuramenti quo ecclesie Romane teneris astrictus iniunxit, inhibuit et mandavit expresse quod ex tunc cancellarie vel aliud officium publicum (sic) per te vel alium seu alios sub quovis quesito colore vel nomine directe vel indirecte in curia vel domo carissimi in Christo filii nostri Petri, regis Aragonum illustris, gerere vel exercere aut in curia ipsa diutinam moram trahere nisi pro negociis ecclesie tue, si qua ibidem emergerent, expediendis vel eciam pertractandis seu vocatis ad consilium tribuendum sine fraude tamen nullatenus attemptares. Et insuper quecumque privilegia seu litteras tibi generaliter vel specialiter ab apostolica sede sub quavis forma vel expressione verborum concessa quod posses in eisdem curia seu domo gerere, tenere vel exer-

cere cancellarie seu quodcumque aliud officium quodque illud exercendo in tua ecclesia residere minime te tenereris ex sua certa scientia revocavit, irritavit et etiam annullavit, sicut in litteris dicti predecessoris super predictis plenius continetur. Cum autem sicut re-
latibus percepimus fidedignis ex inhibitione huiusmodi quam memoratus predecessor in tuam et ecclesie tue Cesaraugustan. utilitatem redundare credebat non solum eisdem tue sed etiam aliis par-
cium illarum ecclesiis et personis ecclesiasticis incommoda multa resultent, nos, promovere que ipsius ecclesiis et personis censentur utilia earumque obviare incommodis paterre sollicitudinis studio cupientes, inhibitionem et mandatum huiusmodi tibi de non ge-
rendo vel exercendo per te vel alium seu alios tuo nomine in curia vel domo predictis cancellarie seu aliud quodcumque officium publicum et in eadem curia moram non trahendo per prefatum predecessorem factam, tenore presentium relaxamus et revocamus
expresse, volentes nichilominus ut privilegiis et litteris si que tibi concessa super premissis per sedem prefatam fuerint non obstante revocatione per dictum predecessorem, ut prefertur, facta, de illis libere possis uti ac si revocatio et inhibitio supradicte nullatenus precessissent. Nulli ergo etc.

Dat. Avinion. v. non. iulii a. 7.

Arxiu Vaticà, Reg. Avin. 61, fol. 191 r.; Reg. Vat. 151 fol. 229, n. 1240.